

Published on 2nd of Every Month

સુવિચાર

Retail Price : 15.00

Year-48 Vol. No. 10 JANUARY-2018 Total Page : 36 Yearly Subscriptions Rs. 150-00

સુવિચાર પરિવાર

સમર્પણ વિદ્યાપીઠ, રામદેવનગર બસ સ્ટેન્ડ પાસે,
જોધપુર ટેકરા, સેટેલાઈટ રોડ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫

निमंत्रण

सद्‌विवार परिवारना आधरथापक अने आशुवन सेवक
स्व. श्री हरिभाई पंयालनी पुण्यस्मृतिमां
'मननो जमणवार' अंतर्गत व्याख्यानमाणा
“वैष्णवजन तो तेने रे कहीअे”

समर्थ साहित्यकारो, विचारको अने प्रपर वक्ताओ द्वारा आगवी शैलीमां योजवामां
आवेल प्रवचनश्रेणीनो लाभ लेवा सौने भावभर्युं निमंत्रण छे.

वक्ता :

पू. श्री ज्योतिभहेन थानकी

ता.६ थी १० जन्युआरी, २०१८ रोज सांजे ६-०० थी ८-००

उपरोक्त प्रवचन पहेलां नीये दशविल गुजरातना
भास निमंत्रित वक्ताओ द्वारा मननीय प्रवचन आपवामां आवशे.

ता.६-१-२०१८, डॉ. धितीभहेन शाह (जाणीता साहित्यकार अने लेभिका)

ता.७-१-२०१८, डॉ. रंजना हरीश (जाणीता साहित्यकार अने पूर्व अध्यक्ष, अंग्रेजु विभाग, भाषा भवन)

ता.८-१-२०१८, श्री रमेश तन्ना (जाणीता पत्रकार, तंत्री अने लेभक)

ता.९-१-२०१८ श्री रजनीकुमार पंड्या (जाणीता लेभक अने साहित्यकार)

ता.१०-१-२०१८, श्री नीतिन शुक्ल (अभ्यासु अने कर्मनिष्ठ नागरिक)

स्थल :

शारदाभहेन हरिभाई पंयाल समर्पण सेवा संकुल

रामदेवनगर नस-स्टेन्ड पासे, सेटेलाईट रोड, अमदावाड-३८००१५.

-: निमंत्रक :-

श्री माणिकलाल ह. पटेल	प्रमुज	श्री प्रकुल्लभाई ह. अध्वर्यु	मंत्री
श्री पीयूषभाई ओ. देसाई	ट्रस्टी	श्री जितेन्द्रभाई जी. पंयाल	सहमंत्री
श्री के.आर.सिंग	कोषाध्यक्ष	श्री शैलेशभाई आर्ष. पटवारी	ट्रस्टी
डॉ. पंकजभाई अेम. शाह	ट्रस्टी	श्री विनोदयंद्र अे. शाह	ट्रस्टी
श्री प्रवीण क. लहेरी - उपप्रमुज अने मेनेजिंग ट्रस्टी			

બીના શ્રેયસ પંડ્યા આરોગ્ય, શિક્ષણ અને માહિતી સંદર્ભ કેન્દ્ર સદ્વિચાર પરિવાર અને લાર્ડીંગ કલબના સંયુક્ત ઉપક્રમે આરોગ્યલક્ષી પ્રવચનશ્રેણીના અનુસંધાનમાં તા.૧૦ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૭ના રોજ ‘‘અપયો, અનિદ્રા અને માયાનો દુઃખાવો’’ એ વિષય પર પ્રવચન યોજવામાં આવ્યું હતું. જેમાં સંસ્થાના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી શ્રી પ્રવીણ ક. લહેરી તેમજ ટ્રસ્ટી ડો. પંકજભાઈ શાહ સંસ્થાની પ્રવૃત્તિઓની માહિતી આપી હતી. આ પ્રસંગે ડાબેથી પાછળ બેઠેલા શ્રી લહેરી સાહેબ, ટ્રસ્ટીશ્રી પીયૂષભાઈ દેસાઈ, લાર્ડીંગ કલબના ડો. મુકુંદભાઈ મહેતા, ડો. કે. ટી. શાહ, ડો. વિલાસબહેન મહેતા, શ્રી સુધીરભાઈ મોદી, ડો. પંકજ શાહ અને ડો. પ્રજેશ વચ્છારાજની. આ પ્રવચનશ્રેણીમાં ડો. વિલાસબહેન મહેતા અને ડો. કે. ટી. શાહનું શાલ, પુસ્તકો અને સન્માનપત્ર દ્વારા સન્માન કરવામાં આવ્યું હતું. સંસ્થાના આમંત્રણને માન આપીને પધારેલા વક્તા ડો. સુધીર મોદી અને ડો. પ્રજેશ વચ્છારાજનીને ‘એક ડોક્ટરની પ્રાર્થના’ અર્પણ કરવામાં આવી હતી. આરોગ્યલક્ષી પ્રવચનશ્રેણીમાં મોટી સંખ્યામાં શ્રોતાઓ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

ગુજરાત સરકારના રમતગમત વિભાગ દ્વારા આયોજિત વિકલાંગ ખેલકુંભ-૨૦૧૭માં શિલ્ડ જીતીને આવેલા વિકલાંગ વિદ્યાર્થીઓની સાથે શિક્ષકો. આ ઉપરાંત ઈસરો દ્વારા યોજવામાં આવેલ ચિત્ર સ્પર્ધામાં વિકલાંગ બાળકોએ ભાગ લીધો હતો.

ચિલ્ડ્રન યુનિવર્સિટી આયોજિત અને સદ્વિચાર પરિવાર સંચાલિત ગર્ભ સંસ્કાર કેન્દ્રમાં સગર્ભાવસ્થા દરમિયાન યોગા કરી રહેલા બહેનો.

Published on 2nd of Every Month

SUVICHAR JANUARY-2018 RNI No. of RNI is 11067/1966

Registered Under Postal Registration No.GAMC-113/2018-2020 Valid up to

31st December-2020 issued by the SSPO's Ahmedabad City Division

Permitted on Post at Ahmedabad PSO on 2nd of Every Month

Lincensed to Post without Pre-Payment No.PMG/HQ/017/2018-2020 Valid up to 31-12-2020

બીના શ્રેયસ પંડ્યા આરોગ્ય, શિક્ષણ માહિતી સંદર્ભ કેન્દ્ર સહવિચાર પરિવાર
અને **લાઈફિંગ ક્લબ અમદાવાદ (ઈન્ડિયા)ના** સંયુક્ત ઉપક્રમે
ઉંમર લાયક વ્યક્તિઓની આરોગ્ય સમસ્યાઓ માટેની પ્રવચન શ્રેણી અંતર્ગત
વર્ષ-૩

પાંચમું વ્યાખ્યાન

સળંગ ઓગણત્રીસમું વ્યાખ્યાન

આઈસીયુ સારવાર અંગે જરૂરી હકીકતો અને ભ્રમણાઓ

વક્તા : ડૉ. પ્રતિભા દિલીપ - આઈસીયુ નિષ્ણાત - ઝાયડ્સ હોસ્પિટલ

રવિવાર, ૭ જાન્યુઆરી ૨૦૧૮, સવારે ૯:૩૦ કલાકે

સન્માન :

ડૉ. કીર્તિભાઈ પટેલ, ડીન, ગુજરાત કેન્સર સોસાયટી મેડીકલ કોલેજ

સ્થળ : મદનમોહન રમણલાલ સભાગૃહ સહવિચાર પરિવાર
રામદેવનગર બીઆરટીએસ બસ-સ્ટોપ સામે, બોધપુર ટેકરા, સેટેલાઈટ રોડ, અમદાવાદ-૧૫.
વધુ વિગત માટે સંપર્ક : જ્ઞપત્ દવે ૯૮૭૯૯૫૭૭૧૫

ઉપરના બધા જ કાર્યક્રમોમાં સહવિચાર પરિવાર સીનીયર સીટીઝન ગૌરવ ગ્રુપ તેમજ મેગા સિટી સીનીયર સિટીઝન ફેડરેશનના સભ્યો અને રસ ધરાવતા સૌ કોઈને હાર્દિક આમંત્રણ છે.

આગામી પ્રવચન

અંગદાન

વક્તા : ડૉ. પ્રાંજલ મોદી

રવિવાર, ૧૧ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૮ સવારે ૯-૩૦ કલાકે.

સન્માન : માધવ રામાનુજ

If Undelivered, Please Return to :

SADVICHAR PARIVAR

Ramdevnagar Satellite Road, Ahmedabad-380015. Phone : 079-26861055

સુવિચાર

માનવતાનો મહિમા ગાતું સદ્વિચાર પરિવારનું સામયિક

આદ્ય તંત્રી :

સદ્ગત હરિલાલ વિ. પંચાલ 'નિમિત્તમાત્ર'

તંત્રી :

પ્રવીણ ક. લહેરી

વર્ષ : 48 ❁ અંક : 10 ❁ સળંગ અંક : 634 ❁ જાન્યુઆરી-2018

Web Site : www.sadvichar.com ❁ E-mail : sdparivar.org@gmail.com

ટ્રસ્ટી મંડળ	અનુક્રમણિકા			
	ક્રમ.	લેખનું શિર્ષક	લેખક	પાનું
માણેકલાલ એચ. પટેલ પ્રમુખ	1.	સ્વચ્છતા અભિયાન	રાજુ કાનાણી	5
પ્રવીણ ક. લહેરી	2.	કેળવણીનો માપદંડ	કમલેશ શુક્લ	8
ઉપપ્રમુખ/મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી	3.	માતાપિતાની સામાજિક ફરજો	રણછોડ શાહ	10
પ્રફુલ્લ એચ. અધ્વર્યુ મંત્રી	4.	શહેરી વિકાસના આયોજનના કારણે- ઉભા થયેલા પ્રશ્નો	ડૉ. જગદીશ પરીખ	12
જિતેન્દ્ર બી. પંચાલ સહમંત્રી	5.	સીસ્ટર નિવેદિતા	ગુલાબભાઈ જાની	14
કે. આર. સિંગ કોષાધ્યક્ષ	6.	સદ્વિચાર પરિવારની સહયોગી- થવા માટેની અપીલ	-	17
પીયૂષ ઓ. દેસાઈ ટ્રસ્ટી	7.	આંખ આપણું રતન	ડૉ. સ્મિતા ઠક્કર	21
ડો. પંકજ એમ. શાહ ટ્રસ્ટી	8.	પદ્મ સન્માન	વિશ્વવમેળો	23
શૈલેષ આઈ. પટવારી ટ્રસ્ટી	9.	માતાપિતાનું ઋણ અને સંતાનોનું- ઉત્તરદાયિત્વ	ડૉ. સી. એલ. પટેલ	25
વિનોદ એ. શાહ ટ્રસ્ટી	10.	અંધાપાને દૂર કરો અને ધર્મને- સમજીને ચાલો	-	27
	11.	મનની વાત	ભાવાનુવાદ : ડૉ. સોનલ મોદી	29
	12.	પારકાના સુખ માટે પોતાના સુખનો- ત્યાગ	વિનોદ શાહ	31
	13.	લગ્ન એ સંસ્કાર છે...નહિ કે ખર્ચાળ- નાચગાનનો મેળાવડો	ડૉ. કૌશિક મહેતા	32
લેખકોના મત સાથે સંસ્થા સહમત છે તેમ માની લેવું નહીં.	14.	ખરીદી કેવી રીતે કરશો ?		33

નિવેદન

વર્ષ ૨૦૧૮ની શુભ શરૂઆત સાથે સૌના દિલમાં સારા દિવસો આવશે તેવી આશા બંધાય તે સ્વભાવિક છે. છેલ્લા થોડા વર્ષમાં એક બાજુ આર્થિક મંદી, બીજી બાજુ અનેક જગ્યાએ આતંકની ઘટનાઓથી અને અનેક દેશોમાં અરાજકતાને કારણે સામાન્ય નાગરિક ત્રિવિધ તાપથી પીડિત છે. સમાજના વંચિત અને કચડાયેલા લોકો માટે સુખનો સૂરજ ક્યારે ઉગશે તે પ્રશ્નનો જવાબ આપવો સહેલો નથી. આ અંક આપના હાથમાં આવશે ત્યારે ગુજરાતમાં નવા મંત્રી મંડળની રચના થઈ હશે. ગુજરાત વિધાનસભાની ૨૦૧૭ની ચૂંટણીએ એક જોરદાર સંદેશો આપ્યો છે કે પ્રજા સુશાસનની પ્રતિક્ષા કરી રહી છે. રાજ્ય સરકાર થોડો સમય પ્રસિદ્ધિનો મોહ છોડી ઉત્સવોને વિસરી જઈને લોકકલ્યાણનાં નક્કર કામોમાં સમય અને શક્તિ વાપરશે તો ગુજરાતની પ્રજાના તમામ સ્તર સુધી વિકાસના ફળો પહોંચશે. તાજેતરનો એક સર્વે એવું દર્શાવે છે કે વિસમ આર્થિક અસમાનતાના મુદ્દે ભારતની સ્થિતિ દિન-પ્રતિદિન ચિંતાજનક થતી જાય છે. આપણે આશા રાખીએ કે આગામી વર્ષોમાં સરકાર આ બાબત સભાનપણે કાર્યવાહી કરે.

ભારતના અનેક અબજોપતિઓમાંથી નંદન અને રોહિત નિલકેણી આગવું સ્થાન ધરાવે છે. આ દંપતિએ પોતાની ૫૦ ટકા સંપત્તિ સામાજિક કાર્યમાં દાન કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે. વિદેશોમાં તો બિલગેટ્સ અને વોરેન બફેટથી શરૂ કરીને અનેક ધનવાનોએ ફાઉન્ડેશન મારફત પોતાની સંપત્તિનો નોંધપાત્ર હિસ્સો સમાજને અર્પણ કર્યો છે. આ ઝુંબેશ “આપવાના આનંદની ઝુંબેશ” તરીકે જાણીતી છે. આપણા દેશમાં પણ આ પ્રકારની ઝુંબેશ વેગવાન મળે તે ખૂબ જરૂરી છે.

સદ્વિચાર પરિવારની સેવાક્રિય પ્રવૃત્તિઓનો વ્યાપ વધ્યો છે ત્યારે સેવાકાર્યમાં થતી નાણાકીય ખાદ્ય દાન

દ્વારા મેળવવાનો પ્રશ્ન પણ સામે આવે છે. સદ્વિચાર પરિવારના શુભેચ્છકોના સહયોગથી સેવાકાર્ય અટકતું નથી પણ ભવિષ્યે સંસ્થાની આર્થિક સદ્વરતા જળવાઈ રહે તે માટે સવિશેષ પ્રયત્નો કરવા જરૂરી છે.

સુવિચાર માસિકના અનેક વાચકો તરફથી ઉપયોગી પ્રતિભાવો મળતા હોય છે. તાજેતરમાં શ્રી અનિલભાઈ ટી. ઠાકર દ્વારા એવું સૂચન કરવામાં આવ્યું છે કે સુવિચારના દરેક પાંને એક સુવિચાર હોય જે રહેણાંકની સોસાયટીઓ, શાળાના નોટીસ બોર્ડ પર દરરોજ મૂકી શકાય. આ સૂચનનો અમલ આવતા મહિનાથી કરીશું.

સૌ વાચક મિત્રોને ૨૦૧૮ની શુભેચ્છા. આપના સૂચન અને સહયોગ હંમેશાં આવકાર્ય છે.

સદ્વિચાર પરિવાર ટ્રસ્ટી મંડળ

મારા સપનામાં આવ્યા હરિ

૭૬ રમેશ પારેખ ૭૬

મારા સપનામાં આવ્યા હરિ (૨)

મારા સપનામાં આવ્યા હરિ (૨)

મને બોલાવી જૂલાવી વહાલી કરી...ઈ...ઈ...ઈ

....મારા સપનામાં

સામે મરકટ મરકટ ઉભા.

મારા મનની તું દારિકાના સુબા (૨)

મારા આંસુને (૨) મારા આંસુને લૂછ્યાં...જરી

મને બોલાવી જૂલાવી વહાલી કરી...ઈ...ઈ...ઈ

....મારા સપનામાં

આંધણ મેં મેલ્યાતા કરવા કંસાર

એમાં ઓરી દીધો મેં સંસાર

હરિ બોલ્યા (૨) હરિ બોલ્યા અરે બાવરી (૨)

મને બોલાવી જૂલાવી વહાલી કરી... (૨)

....મારા સપનામાં

સ્વચ્છતા અભિયાન
રાજુ કાનાણી

ઈશ્વરની આંખમાંથી સરેલા સ્વપ્ન જેવી સૃષ્ટિ, શુદ્ધતાનું પ્રતીક છે. પરમેશ્વરની પ્રતિકૃતિરૂપ પ્રકૃતિનાં પંચતત્ત્વો થકી સર્જાયેલ મનુષ્યનો માનવધર્મ, પ્રકૃતિની પવિત્રતા જાળવવાની મથામણ જ હોવો જોઈએ. ધર્મ ભૂલ્યો માનવી પંચતત્ત્વોને પ્રદૂષિત કરીને પ્રકૃતિને વિકૃતિ તરફ ઘસડી રહ્યો છે !

વરસાદનું નિર્મળ નીર, જંગલના ઝાડને જીવન આપે છે, વૃક્ષનો સ્પર્શ પામીને પવન પાવક બને છે. શુદ્ધ સમીરની શીતળતા માનવીમાં પ્રાણ પૂરે છે. પ્રાણવાન મનુષ્ય દ્વારા પ્રકૃતિનું જતન થવું અનિવાર્ય છે, પરંતુ પ્રકૃતિનું જતન થવાના બદલે પવન થવા બેઠું છે. ત્યારે આજના આળસુ આધેડોને પડતા મૂકીને આવતીકાલના ઉદ્યમી એવાં નાનકાઓને આગળ આવવું પડશે.

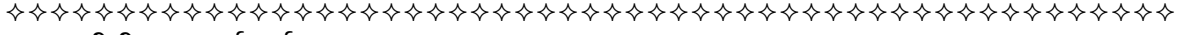
પરિવર્તન એ પ્રકૃતિનો નિયમ છે. એ મુજબ બદલાવની શરૂઆત સ્વયંથી જ કરવી રહી. સૌ પ્રથમ સ્વશુદ્ધ રહીએ. આપણું તન-મન-સ્વચ્છ રહેશે તો તંદુરસ્તી અને મનદુરસ્તી જળવાશે. શારીરિક સ્વચ્છતા માટે નિયમિત નહાવું, દાંત સાફ રાખવા, નખ કાપવા, વાળમાં તેલ નાખીને ઓળવા, સાફ સુથરાં કપડાં પહેરવાં, ઘરકામમાં મદદરૂપ થવું, સાદું ભોજન-સમતોલ આહાર વગેરે બાબત સાહજિકતાથી સ્વભાવમાં વણાઈ જવી જોઈએ. સ્વચ્છ શરીરમાં ધબકતું હૃદય શુદ્ધ વિચારોનું સર્જન કરે છે. વિચારશુદ્ધિ થવાથી આચરણમાં આપોઆપ શુદ્ધતા આવે છે. આચરણશુદ્ધિ સારી આદતો શીખવે છે. સ્વચ્છતા જાળવવાની આપણી સુટેવ, સ્વચ્છતા અંગે અન્યને પ્રેરિત કરે છે.

સ્વશુદ્ધિ કેળવાઈ ગયા બાદ ગૃહશુદ્ધિ સરળ બની રહે છે. આપણું ઘર સાફસુથરું રહેશે, એટલે પડોશી

પણ અનુકરણ કરશે જ. આપણા આંગણાની આસપાસમાં નિયમિત સફાઈ થતી રહેશે, ત્યારે શેરીમાં સફાઈ થવા લાગશે. શેરીમાં થતી સફાઈ સોસાયટી સુધી પહોંચશે એટલે આખું શહેર સ્વચ્છ બનશે જ. બસ, ધીમે-ધીમે ધરતી અને આકાશ પણ સ્વચ્છ થશે. આભ અને ધરા વચ્ચે વ્યાપ્ત પંચતત્ત્વો પણ પ્રદૂષણમુક્ત બનશે અને અંતે પ્રકૃતિ પોતાની શુદ્ધતા પ્રાપ્ત કરશે ત્યારે ઈશ્વરની આંખમાં હર્ષાશ્રુ છલકાઈ ઊઠશે.

નવજાત શિશુ, ઈશ્વરની આપણા પરની શ્રદ્ધાનો સંદેશ લઈને અવતરે છે. સૃષ્ટિના સર્જકની આપણી પાસે અપેક્ષા સ્વાભાવિક છે. અખિલ બ્રહ્માંડની અદ્ભુત રચના કરીને રખેવાળી કરવા માનવબાળનું અવતરણ કરતો ઈશ્વર, પ્રદૂષિત આબોહવામાં અકળામણ અનુભવે છે, તેથી પ્રદૂષણમુક્ત પૃથ્વી, પ્રભુના ચરણે ધરવા આવો, આપણે સહુ સાથે મળીને ઈશ્વરના આનંદ અર્થે અભિયાન આદરીએ...સ્વચ્છતા અભિયાન શરૂ કરીએ.

આમ તો બાળક અનુકરણથી જ શીખતું હોય છે તેથી આજકાલનાં બાળકોનાં વિચાર-વાણી અને વ્યવહાર માટે આપણે જ જવાબદાર છીએ. તેથી આપણી નૈતિક ફરજ સમજીને, મોડું તો મોડું પણ કશુંક તો કરીએ ! આપણે મોટેરાંઓ પ્રદૂષણને પોતીકું ગણીને આંખ આડા કાન કરી લઈએ તે તો ઠીક હવે પણ ભારતના ભવિષ્ય સમાન બાળકો આપણું અનુકરણ કરીને કશુંક સારું શીખી શકે એ માટે પણ આપણે સૌએ સુધરવું જ રહ્યું ! બાળકોને ખોબલા ઉપદેશ આપવાનો કોઈ અર્થ નથી. પ્રથમ આપણે સંપૂર્ણ સ્વચ્છતા જાળવવી રહી. આપણને જોઈને બાળકો આપોઆપ સ્વચ્છતા જાળવતાં શીખી જશે. સ્વચ્છતા અંગે શીખવા-સમજવાથી શરૂ કરીને સ્વભાવમાં વણાઈ

જવા સુધીની યાત્રા પૂર્ણ કર્યા બાદ, સ્વચ્છતા સહજસાધ્ય બની શકે છે.

પહાડનું પડખું ચીરીને ખળખળ વહેતા ઝરણાના જળ જેવી શુદ્ધતા પામીને, પાનખર પછી ફૂટેલી ફૂંપળ જેવા કુમળા બાળમાનસમાં સ્વચ્છતાની સંકલ્પના દૃઢિભૂત કરવા માટે વાસંતી વાયરા જેમ મધમધતો સંવાદ રચાતો જોઈએ. જોડુકમી વિદ્રોહ જગાવે છે. સ્નેહનીતરતી શિસ્ત દ્વારા બાળકને સ્વચ્છતાભિમુખ કરી શકાય છે. બાકી, સ્વચ્છતાગ્રહને દુરાગ્રહ સુધી ખેંચી જવાથી, બાળક સ્વચ્છતા તરફ સૂગ ધરાવતું થઈ જવાનું જોખમ ખરું!

સ્વચ્છતા અભિયાનને ‘સરકારી અભિયાન’ જેવી હળવાશથી લેવા જેવું નથી. સરકારી તંત્ર દ્વારા ઉતાવળે યોજાતા યાંત્રિક ઉજવણી કાર્યક્રમોની ફલશ્રુતિથી આપણે સહુ સુવિદિત છીએ જ, તેથી એ અંગે વિશેષ ટિપ્પણીનો અહીં ઉપક્રમ યોજેલ નથી ! સ્વચ્છતા અંગે સભાનતા કેળવવી એ આપણા સહુની અંગત જરૂરિયાત અને જવાબદારી બની રહે છે તેમજ ‘ગંદું-ગમતીલું કરીને ગૂંજે ઘાલવું’ જેવી કોઈ સાહિત્યિક શબ્દાવલિ પણ કોઈ પરપીડનવૃત્તિ ધરાવતા પલિત દ્વારા પ્રયોજાઈ હોય એવું ધ્યાનમાં નથી તેથી ગંદકી અને અસ્વચ્છતા હંમેશાં ત્યાજ્ય હતાં, છે અને રહેશે માટે સ્વચ્છતા-અભિયાનને સ્વેચ્છાએ સહર્ષ સ્વીકારી લેવું તે એક માત્ર વિકલ્પ છે.

સ્વચ્છતા-અભિયાન અંતર્ગત આવરી લેવા જેવી બાબતોમાં સૌ પ્રથમ શારીરિક સ્વચ્છતા, માનસિક સ્વચ્છતા અને સામાજિક સ્વચ્છતા તરફ આગળ વધવાનું રહે છે. કોઈપણ ધાર્મિક વિધિની શરૂઆત ‘દેહશુદ્ધિ’થી જ થાય છે. વહેલી સવારે જાગી જઈને નખશિખ સ્નાનાદિ વગેરે દ્વારા દેહશુદ્ધિ કર્યા પછી સાફસુથરાં કપડાં પહેરી, સર્વેશ્વર સમક્ષ સાક્ષાત્ દંડવત્ પ્રણામ અને પ્રસન્નચિત્તને પ્રેમભરી પ્રાર્થના બાદ ઘરના તમામ ખૂણાખાંચા અને અંદર-બહાર બધે સાફ-સફાઈ કરીને આંગણું ચોખ્ખુંચણાક કરીએ એટલે આપોઆપ પરમેશ્વરના પ્રેમાળ આશીર્વાદ ઊતરી આવે છે.

તરંગોમાં તર્યા કરતું મન, દેહશુદ્ધિ થયે તાજગી અનુભવે છે. તાજગીભર્યા મનમાં સદ્ભાવભર્યા સુવિચારો સર્જાવા લાગે છે. માનસિક સ્વચ્છતા પ્રાપ્ત કર્યા બાદ વૈચારિક સ્વાસ્થ્ય પામી શકાય છે. સ્વાસ્થ્યપ્રદ વૈચારિક પ્રક્રિયા દરમિયાન વૈચારિક શુદ્ધતા શરૂ થાય છે. શુદ્ધતા શરૂ થાય છે. શુદ્ધ મનમાં સાત્ત્વિક વિચારો આકારો ધારણ કરવા લાગે છે. વૈચારિક સાત્ત્વિકતાની સ્વાર્થની સીમાઓ ભેદીને પરમાર્થની પાવનભૂમિ સુધીની પુણ્યયાત્રા કરાવી શકે છે. સાત્ત્વિકતાભરી વૈચારિક શુદ્ધતા પામરતાની પરમતા તરફ પ્રગતિ કરાવી શકે છે. શુદ્ધ તન-મનમાં સામૂહિક સુખાકારીની સદ્ભાવના પ્રગટાવે છે. જાતકલ્યાણથી ઉપર ઊઠીને જગતકલ્યાણ સુધીની ભાવાત્મક ઊર્ધ્વગતિ એ જ જીવનની સાચી સાર્થકતા છે. જીવનસાર્થક્યની અનુભૂતિ એટલે જ મોક્ષ !

સામાજિક સ્વચ્છતાના મૂળમાં સ્વેચ્છિક સ્વીકારાયેલી સદ્ભાવનાભરી સમાનતા છે. સામાજિક ચેતનાદીપ પ્રજ્જ્વલિત કરવા માટે સમૂહજીવનની કેળવણી અનિવાર્ય છે. કેળવણીનો કાર્યક્રમ કુમળીવયે જ પરિણામદાયક બની શકે છે. બાળકોને પરંપરાગત ઔપચારિક શિક્ષણની સાથે સાથે મૂલ્યલક્ષી કેળવણી આપવી આવશ્યક છે. માનવીય મૂલ્યોની ખીલવણી એ કેળવણીનું પ્રથમ પગલું છે. સદ્ગુણોની સમજ અને શિક્ષણ સહજ મળી રહે તે કેળવણી સદ્ગુણોનું સાચું સ્વરૂપ સ્વચ્છતાના પડદા પર સ્પષ્ટ ઊપસી આવે છે.

ગંદાં-ગોબરાં અને ફૂવડ માતાપિતાનાં સંતાનો સ્વચ્છતા અંગે લાપરવાહ હોવાના કારણે મોટાભાગે માંચકાંગલાં જ હોય છે. સ્વચ્છ દેહમાં તંદુરસ્તી ખીલે છે અને અસ્વચ્છ શરીર રોગનું ઘર બને છે. આ વાતની યથાથતા બાળકોને બતાવવી જ રહી. શારીરિક, માનસિક અને ચૈતસિક વિકાસયાત્રામાં, દૂષણ અને પ્રદૂષણ એટલી હદે અવરોધ ઊભો કરી શકે છે તે શીખવું અને શીખવવું અગત્યનું છે. પ્રદૂષિત હવા અને ખોરાક શારીરિક સ્વાસ્થ્ય બગાડે છે, જે ફક્ત વ્યક્તિગત નુકસાન કરે છે,

કેળવણીનો માપદંડ

કમલેશ શુક્લ

ગાંધીજીએ કેળવણીની સુંદર વ્યાખ્યા આપી છે :
' કેળવણી એટલે ખિલવણી '

કેળવણી દ્વારા વ્યક્તિમાં સદ્ગુણોની વાવણી થાય અને એ દ્વારા તેના વ્યક્તિત્વની ખિલવણી થાય ત્યારે જ કેળવણીનો હેતુ સાર્થક થયો કહેવાય. માણસાઈ એ કેળવણીનો માપદંડ છે. કેળવણી માનવીને માનવ બનાવે છે ! કેળવણી માનવીને દાનવ બનતો અટકાવે છે !

Education means development of 3H-
Hand, Head and Heart.

કેળવણીથી વ્યક્તિ રોટલો તો રળે છે, પરંતુ રોટલાના પ્રત્યેક કોળિયાને મીઠો બનાવવાનું પણ શીખવે છે. કેળવણી જીવનિર્વાહની સાથે સાથે જીવન નિર્માણનું પણ શીખવે છે. આજે વ્યક્તિ જેમ જેમ વધુ ડીઝીઓ હાંસલ કરે છે તેમ તેમ વધુને વધુ સ્વકેન્દ્રી બનતો જાય છે. 'મારે શું' અને 'મારું શું' ની ભાવના તેનામાં દેઢ થતી જાય છે. 'નેટ' સાથે જોડાયેલો રહેતો માનવી 'હેત' થી દૂર થતો જાય છે ! ઈન્ટરનેટ કનેક્શન ધરાવે છે પરંતુ ધરના જ સભ્યો સાથે, પડોશીઓ સાથે, મિત્રો સાથે અંતરનેટ કનેક્શન ધરાવતો નથી ! અંતરિક્ષમાં પહોંચ્યો પરંતુ એકબીજાના અંતરમાં પહોંચવાનું ચૂકી જાય છે !

કેળવણી દ્વારા 'માહિતી' (Information) મળે તે આવકાર્ય છે, પરંતુ વ્યક્તિનું ઘડતર (Formation) થાય તે અનિવાર્ય છે. પ્રાચીનકાળમાં ગુરુકુળોમાંથી વિદ્યા પ્રાપ્ત કરીને નીકળતા વિદ્યાર્થીઓ સો ટયનું સોનું કહેવાતા. સમાજના જે ક્ષેત્રોમાં જાય ત્યાં તેઓ ઉમદા માનવીય મૂલ્યો દ્વારા ગુરુકુળનું નામ રોશન કરતા. વિદ્યાર્થીઓ તેમના ગુરુજીઓથી અને ગુરુકુળથી ઓળખાતા.

આજે વધુ ભણેલી વ્યક્તિ શ્રમ કરવામાં શરમ કે

નાનમ અનુભવે છે. આજનો ગ્રેજ્યુએટ વિદ્યાર્થી પિતાને ભાગ્યેજ ખેતીકામમાં મદદ કરે છે. વ્હાઈટ કોલર જોબની આશામાં ને આશામાં તે જીવનનાં અમૂલ્ય વરસો ગુમાવી દે છે ! જે દેશનું યુવાધન શ્રમને પ્રાધાન્ય આપે છે એ જ દેશ સમૃદ્ધ બની શકે છે. વ્યક્તિ ઓછું બોલે પરંતુ તેનું કામ જરૂર બોલવું જોઈએ. જે વ્યક્તિ કામ ના કરે તેમને કામના(વાસના)નો કાટ ચડી જાય છે ! કેળવણી 'Work is worship' અને Duty is deity શીખવે છે ! જે વ્યક્તિ જેટલો કામગરો એટલો વધુ જબરો. 'ઉદ્યમીપણું' એ કેળવણીનો આધારસ્તંભ છે. કુટુંબમાં અને શાળામાં બાળકોને 'ઉદ્યમીપણા' ની ટેવ પડે તે જરૂરી છે. અનાયાસે પ્રાપ્ત કરેલી લક્ષ્મી, પરિશ્રમ વગરનું જીવન અને સાચી ભૂખ વિનાનું ભોજન આ ત્રણેય ભલે થોડો સમય આનંદ આપે પરંતુ સરવાળે તે હાનિકર્તા છે.

ગાંધીજીને કોઈ પત્રકારે પ્રશ્ન કર્યો : 'આઝાદ ભારતની સૌથી મોટી સમસ્યા કઈ હશે ?' ગાંધીજીએ સહજતાથી કહ્યું : ' ભણેલા લોકોની હૃદયહીનતા'. કેળવણી વ્યક્તિને વધુ ને વધુ લાગણીશીલ કે સંવેદનશીલ બનાવે છે ! વેદના સહન કરવાની અને સંવેદનાને વ્યક્ત કરવાની ટકાવી રાખવાની ટેવ કેળવણી દ્વારા જ પડે છે ! જો સુંદર ચહેરો ભલામણપત્ર હોય તો સુંદર હૃદય ' વિશ્વાસપત્ર ' છે. દેહનો ધર્મ સબળતા છે જ્યારે હૃદયનો ધર્મ કોમળતા છે.

આપણે રોજ છાપામાં અક્સ્માતો અને કુદરતી આફતોના સમાચાર વાંચીએ છીએ. ક્યારેક ધરતીકંપ તો ક્યારેક જળપ્રલય... ક્યારેક પ્લેનકેશ તો ક્યારેક રેલ દુર્ઘટના.. લૂંટફાટ, ચોરી, હિંસા, ભ્રષ્ટાચાર,

બળાત્કાર કે ત્રાસવાદી હુમલાના સમાચાર આપણે લિજ્જતથી ચાની ચુસ્કી લેતાં લેતાં કે ભોજનનો કોળિયો મોમાં મૂકતાં મૂકતાં વાંચીએ છીએ કે ટી.વી. માં જોઈએ છીએ ! પરંતુ આપણું રૂવાડું ફરકતું નથી. આપણને અરેરાટી પણ થતી નથી કે પેટનું પાણી પણ હલતું નથી. કુદરતી સાધન સંપત્તિના બેફામ દુરુપયોગ વખતે કે રાષ્ટ્રીય સંપત્તિની નુકસાન વેળાએ આપણે આપણો માનવધર્મ કે રાષ્ટ્રધર્મ ભૂલી જઈએ છીએ ! રસ્તા પર થયેલા અકસ્માતને જોઈને ‘ ધૃતરાષ્ટ્ર ’ બની ચૂપચાપ સરકી જઈએ છીએ! કેળવણી બાળકના હૃદયને ‘ પથ્થરદિલ ’ નહીં પરંતુ ‘ દરિયાદિલ ’ બનાવે છે.

કેળવણી બાળકના ‘Childish behaviour’ (બાલીશતા)ને Childlike behaviour (બાળકપણું) માં ફેરવે છે ! કેળવણી દ્વારા જ સદ્ગુણોનો સાક્ષાત્કાર થાય છે ! કેળવણી એ તો ‘કામધેનુ’ જેવી છે. વધારે નિરીક્ષણ કરવાથી વધારે અનુભવ કરવાથી અને વધારે અભ્યાસ કરવાથી જ કેળવણીની ખિલવણી થાય છે ! મૂર્ધન્ય કવિ ઉમાશંકર જોષી કહે છે :

ત્રણ વાનાં મુજને મળ્યાં - હેયું, મસ્તક અને હાથ,
બહુ દઈ દીધું નાથ, જા, ચોથું નથી માગવું.
આપણા વિદ્યાર્થીઓની સ્મરણશક્તિ તેજ હોય છે.

તેઓ થિયરી, પ્રમેય, સિદ્ધાંત, વાર્તા કે પ્રસંગ યાદ રાખી શકે છે, પરંતુ આદર્શ સ્મરણશક્તિ એને જ કહેવાય કે જે ભૂલવા જેવું છે તે સહજપણે ભૂલી જવાય અને યાદ રાખવા જેવું કુદરતી રીતે યાદ રહે. બાળકો મોટા મોટા કોયડા કે ઉખાણાં ઉકેલી શકે છે, પરંતુ જીવનમાં આવતી સામાન્ય સમસ્યાઓ સામે હારી જાય છે. કેળવણી સમસ્યાઓ સામે મક્કમતાથી લડી લેવાનું અને વિપરીત સંજોગોમાં પણ મન ઉપર કાબૂ રાખવાનું શીખવે છે. મનનો વિકાસ થવો એટલે સમજશક્તિનો વિકાસ થવો. પ્રત્યેક સમાજ સમજથી જ સમૃદ્ધ બની શકે છે. કેળવાયેલો માણસ સમજુ હોય છે.

અઝીઝ કાદરી લખે છે :

પોથી રટ પંડિત બને, મિલા ન સદ્ કા ભેદ
પાની કેસે રૂક સકે ? લોટે મેં હૈ છેદ.

માનવતાનો પ્રસાદ વહેંચે (નહીં કે વેચે) તે જ સાચી કેળવણી. સ્વથી વિશ્વ સુધી લઈ જાય એ જ સાચી કેળવણી. વાસનાથી વિમુખ કરી ઉપાસનાની સન્મુખ લઈ જાય તે જ સાચી કેળવણી. (સૌજન્ય : અચલા)

* * *

એ. પી. ઠાકર હાઈસ્કુલ
ગાંઠીઓલ, તા. ઈડર, જિ. સા. કાં.

તપોવન ગર્ભસંસ્કાર કેન્દ્ર

સદ્વિચાર પરિવાર અને ચિલ્ડ્રન્સ યુનિવર્સિટીના સંયુક્ત ઉપક્રમે સદ્વિચાર પરિવારના સંકુલમાં ચાલતા ‘તપોવન ગર્ભસંસ્કાર સંશોધન કેન્દ્ર’માં વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા બાળક માતાના ગર્ભમાં જ હોય ત્યારથી જ તેના ઘડતર અંગેનું શિક્ષણ આપવામાં આવે છે કેમ કે બાળકનો ૭૦ ટકા જેટલો વિકાસ માતાના ગર્ભમાં જ થઈ જાય છે. ગર્ભધારણ પૂર્વે તેમજ સગર્ભાવસ્થા દરમિયાન શું કરવાથી બાળક તેજસ્વી, બુદ્ધિશાળી, સુસંસ્કારી, અડગ મનોબળ ધરાવતું બને છે તે તમામ બાબતની વિસ્તૃત ચર્ચા તાલીમ દરમિયાન કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત યોગ, પ્રાણાયામ, વ્યાયામ, પ્રાર્થના, ગીત, હાલરડાં, આહાર-વિહાર, મહિના પ્રમાણે કેવા કલરના વસ્ત્રો પહેરવા, સંગીતના કયા રાગ સાંભળવા, કેવું સાહિત્ય વાંચવું, કયા પ્રકારનું ડ્રાફ્ટવર્ક કરવું, રમતો રમવી, ગર્ભસંવાદ કરવો જેવી અનેક બાબતો શિખવવામાં આવે છે.

માતા જેવું ઈચ્છે તેવું બાળક કઈ રીતે જન્મે એ માટે ગર્ભધારણ પૂર્વેથી લઈ સમગ્ર સગર્ભાવસ્થા દરમિયાન આપાવમાં આવતી આ તાલીમ તદ્દન નિ:શુલ્ક છે.

માતાપિતાની સામાજિક ફરજો રણછોડ શાહ

વ્યક્તિના જન્મથી મૃત્યુ સુધીનું અભિન્ન અને અવિભાજ્ય અંગ એટલે મમ્મી -પપ્પા. જન્મ આપતી માતા સાથે તો બાળકનો નાતો જન્મના નવ માસ અગાઉથી થઈ જાય છે. શાસ્ત્રો અને વિજ્ઞાન એ બાબતે સંમત છે કે બાળક જન્મ અગાઉ ગર્ભસ્થ અવસ્થામાં પણ શારીરિક વિકાસની સાથોસાથ માનસિક વિકાસ પણ થતો જ રહે છે. ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન મહિલાએ સદ્વિચારો, સદ્આચરણ અને ઉત્તમ વાંચન માટેનો આગ્રહ રાખવાનું કારણ પણ તે જ છે કે બાળકના જન્મ અગાઉની માતા તથા કુટુંબના વાતાવરણની બાળકના માનસિક વિકાસ ઉપર ઉપર સીધી અસર જોવા મળે છે. ટૂંકમાં બાળકના સીધા સંપર્કમાં આવતી વ્યક્તિઓમાં પ્રથમ મમ્મી-પપ્પા જ હોય છે.

એક સામાન્ય ગણતરીને આધારે આ વાત સમજાવે, શાળાઓ સામાન્ય રીતે વર્ષમાં બસો દિવસ શિક્ષણની સીધી કામગીરી કરે છે. જેમાં અન્ય પ્રવૃત્તિઓના પચાસ દિવસ ઉમેરીએ તો પણ બાળકો શાળા અને શિક્ષકોના સંપર્કમાં પ્રતિવર્ષ વધુમાં વધુ ૨૫૦ દિવસ રહે છે. સામાન્ય રીતે શાળાનું કાર્ય છ કલાકનું ગણી શકાય. પરંતુ વધુમાં વધુ આઠ કલાક ગણીએ તો કુલ ૨૦૦૦ કલાક બાળક શાળા સાથે રહે છે. ટૂંકમાં વર્ષ દરમિયાન બાળક શાળાના વાતાવરણમાં ૨૦૦૦ કલાક રહે છે. વર્ષના ૩૬૫ દિવસ અને તેને ૨૪ કલાક સાથે ગુણીએ તો ૩૬૫ x ૨૪ = ૮૭૬૦ કલાક થાય. આ રીતે વિચારીએ તો બાળક શિક્ષણ સંસ્થાના સીધા સંપર્કમાં બાળકનો પંચોતેર ટકા સમય જાય છે. આ ગણતરીએ શૈક્ષણિક વ્યવસ્થાની સરખામણીએ કૌટુંબિક સંલગ્નતાનું પ્રમાણ ખૂબ વિશેષ છે.

વિજ્ઞાને પુરવાર કર્યું છે કે પ્રત્યેક વ્યક્તિના જીવન ઘડતરમાં વારસો અને વાતાવરણ ખૂબ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. વારસાગત બાબતો જન્મ સમયે પ્રાપ્ત થઈ જાય છે. ટૂંકમાં તેને ઈનબીલ્ટ કહી શકાય. પરંતુ વાતાવરણનું શું ?

છેલ્લા થોડાક દસકાઓથી પ્રત્યેક વ્યવસાયમાં એક અલગ પરિસ્થિતિ ઉભી થઈ છે. ડૉક્ટર, એન્જિનિયર, બિલ્ડર, ધંધાદારી કે રાજકારણી પણ તેનું સંતાન પોતાના વ્યવસાયમાં જોડાય તેવી ઈચ્છા રાખે છે. સંતાનો પણ યુવાન થતાં મહદઅંશે મમ્મી-પપ્પાં વિચારે તેવું જ વિચારતા થઈ જાય છે. વારસાગત વ્યવસાયમાં જોડાવવાનું મહત્વનું કારણ સંતાનોને શરૂઆતની મુશ્કેલીઓ (Teething problems) વેઠવી ન પડે તેવું માબાપ ઈચ્છે અને યુવાનને તો આ શીરાની જેમ ગળે ઉતરી જાય તે સ્વાભાવિક છે. આ પરિસ્થિતિમાં બાળક સંપત્તિનો વારસો જાળવે તેવી અદમ્ય ઈચ્છા હોવાથી કૂદકે અને ભૂસકે આગળ વધવા અયોગ્ય માર્ગે જવાનું ખૂબ સામાન્ય થઈ પડ્યું છે. આવું કરવામાં કાંઈ ખોટું થઈ રહ્યું છે તેવું પણ હવે મોટાભાગના લોકોને લાગતું નથી. એક ખૂબ તેજસ્વી અને ઉચ્ચ ડિગ્રીધારી યુવાન સાથે વાત કરતો હતો. તેણે જણાવ્યું કે પાંચ દસ હજાર રૂપિયાની લાંચ લેનારને તો કાંઈ વળી પાંચ દસ વર્ષની જેલ થોડી કરાય ? બહુ બહુ તો લાખ રૂપિયા દંડ કરવો જોઈએ. લાંચ લેવાનું કૃત્ય ગેરબંધારણીય છે તેવી તે યુવાનની સમજ જ નહોતી. (તેજસ્વી હોવાથી બુદ્ધિ તો હતી !) થોડાંક વર્ષો ઉપર ગુજરાતની એક દૂધની ડેરીમાંથી કોઈ કર્મચારી દૂધની પાંચ થેલી ચોરી કરતાં પકડાઈ ગયો. સંસ્થાએ યોગ્ય તપાસ સમિતિ નીમી

કાર્યવાહી કરી તેને નોકરીમાંથી બરતરફ કર્યો. તે કર્મચારી કોર્ટમાં ગયો અને ન્યાયાધીશો નિર્ણય આપ્યો કે આટલી નાનકડી ચોરી માટે આટલી મોટી સજા ન કરાય ! તેને ફરીથી નોકરી પર લેવો પડ્યો !

પ્રત્યેક વ્યક્તિ મમ્મી-પપ્પાના સીધા સંપર્કમાં હોઈ તેમને ખૂબ નજીકથી અને બારિકાઈપૂર્વક જોતા હોવાથી તેમના વર્તન અને વ્યવહારની બાળક ઉપર સીધી અસર પડે છે. પ્રત્યેક બાળક નાનપણમાં તેના મમ્મી-પપ્પા જેવા બનવાનું વિચારે છે. બાળકોને સંસ્કાર આપતી વખતે સાચું બોલવું, મહેનતુ બનવું, કોઈનો વિશ્વાસભંગ કરવો નહીં, અભ્યાસમાં ખૂબ એકાગ્રતા રાખવી, વડીલોને આદર આપવો, સૌ સાથે હળીમળીને રહેવું તેવું પ્રત્યેક મમ્મી-પપ્પા શીખવે જ છે. કોઈપણ વાલી સંતાન ગુંડો બને તેવું ઈચ્છે બરા? તેનો પુત્ર કે પુત્રી લાંચ લે તેવું તેઓ થોડું શીખવે છે? વિજાતીય પાત્રની પજવણી કરવાનું શિક્ષણ કોઈ વડીલ આપતા નથી. તો પછી અત્યારના સામાજિક વાતાવરણમાં અનિચ્છનીય બનાવોની સંખ્યા દિવસે દિવસે વધતી કેમ જ જાય છે ?

આ પ્રશ્ન ચર્ચાની એરણ પર છે. સાચી વાત તો એ છે કે વડીલો તેમનાં સંતાનોને જે વાત શબ્દોથી શીખવે છે, તેના કરતાં વર્તન તદ્દન વિરુદ્ધ કરે છે. બાળકો પ્રવચનથી નહીં આચરણથી શીખે છે. જ્યારે બાળક તેના મમ્મી-પપ્પાને સતત ઝઘડતા, બૂમબરાડા પાડતા કે અવિનયી રીતે વર્તતાં જુએ પછી તેમને મૈત્રીભાવ, વિનય અને વિવેક શીખવાનું ખૂબ કઠીન બને છે.

સામાન્ય રીતે આળસુ પિતાના સંતાનો કામચોર ન બને તો જ નવાઈ. મમ્મી કૌટુંબિક બાબતોમાં તેના સાસુ-સસરાને દોષિત ઠેરવવા માટે અનેક દલીલો કરતી હોય

પછી બાળકો વડીલોની ટીકા ન કરે તેવું બને ખરું ? વ્યવસાયની સાથે અપ્રમાણિકતા, સગાસંબંધીઓ સાથે થતો કે કરવામાં આવતો અયોગ્ય વહેવાર, અન્યોને છેતરીને મેળવવામાં આવતું ધન, અસત્યના સહારે આગળ વધવાની રીત જે વડીલો આચરે છે તેમના સંતાનો સજજન હોય તેવું ભાગ્યે જ બને.

જે વડીલો ધનપ્રાપ્તિ માટે અથવા વ્યવસાયમાં આગળ વધવા અયોગ્ય માર્ગો લે છે તેનાં સંતાનો આ આચરણને બારીકાઈપૂર્વક જુએ છે. તેઓ યુવાન થતાં તે રસ્તે જવામાં ક્ષોભ અનુભવતા નથી. આવા અયોગ્ય રસ્તે જ પ્રગતિ થઈ શકે તેવી-મનોવૃત્તિ યુવાન અવસ્થાએ ન થાય તો જ નવાઈ. ઘરમાં ચાલતી હોંસાતુસી, એકબીજાને સતત ઉતારી પાડવાની વૃત્તિ અને નજીકના સગા કે વડીલ સમક્ષ પણ અસત્ય ઉચ્ચારતાં જે મમ્મી-પપ્પા અચકાતાં નથી તેઓ જ્યારે તેમનાં સંતાનો પુખ્તવયે આવું કરે ત્યારે અત્યંત દુઃખ અને આઘાતની લાગણી અનુભવે છે. પરંતુ જેવું વાલ્યું હોય તેવું જ લણવાનું થાય ને ? જ્યારે પોતાનું સંતાન કોઈ ગુનામાં સપડાઈ જાય ત્યારે વડીલો અન્યો ઉપર અયોગ્ય આક્ષેપો મૂકી સંતાનનો લૂલો બચાવ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે. ક્યારેક તો એમ કહે છે કે અમે આવા સંસ્કારો આપ્યા નહોતા. રીતભાત, સંસ્કાર અને આચરણ શીખવવામાં આવતું નથી તે તો અનુકરણનો વિષય છે. આચાર અને વિચારમાં એક્ય હોય તો જ ઈચ્છિત સારું પરિણામ પ્રાપ્ત થાય.

અત્યંત દુઃખ સાથે લાંબા અનુભવ બાદ કહેવું પડે છે કે આ બાબતે બહુ જ થોડા યુવાનો અને યુવતીઓ જાગૃત છે. (સૌજન્ય : જનકલ્યાણ)

ત્રણ કામો ત્રણ પરિસ્થિતિમાં ન કરવાં જોઈએ
 (૧) નશામાં કદી વચન ન આપવું (૨) ગુસ્સામાં કદી સ્વામો જવાબ ન આપવા અને
 (૩) ઉતાવળમાં કદી કોઈને છુદ્ધ ન આપવા.

શહેરી વિકાસના આયોજનના કારણે ઉભા થયેલા પ્રશ્નો
ડૉ. જગદીશ પરીખ

હાલની સરકારનો મુખ્ય એજન્ડા 'વિકાસ' છે. વિકાસ માટે મોટાં મોટાં આયોજનો થાય છે. શહેરી વિકાસમાં પહોળા રસ્તા, બી.આર.ટી.એસ.. ઓવર બ્રીજો, મેટ્રો રેલ વગેરેનું આયોજન થયું છે. આ આયોજનનો હેતુ તો માર્ગ વાહનવ્યવહાર વધુ સુગમ બને તે છે પણ આયોજનની ખામીઓને કારણે લોકોને ઘણી મુશ્કેલીઓ પડે છે. અત્યારે તો આ આયોજન પછી વાહન વ્યવહાર વધુ સુગમ બન્યો હોય તેવું અનુભવાતું નથી. તદ્ઉપરાંત વાહન ચલાવનારની સલામતી વધતી હોય તેવું લાગતું નથી. આ આયોજનને કારણે જે તકલીફો પડે છે તે નીચે વર્ણવી છે.

(૧) રસ્તા પહોળા કરવા ફૂટપાથ નાની કરી દેવાઈ છે. કેટલીક જગ્યાએ તો ફૂટપાથ એટલી નાની હોય છે કે એક જ વ્યક્તિ ફૂટપાથ પર ચાલી શકે. સામેથી કોઈ વ્યક્તિ આવે તો બન્ને વ્યક્તિ સાથે કોસ પણ ન કરી શકે. એટલે ફૂટપાથ પર ચાલવાનું મુશ્કેલ બની ગયું છે. આ ઉપરાંત મોટાભાગની ફૂટપાથનો ઉપયોગ પાર્કીંગ માટે થાય છે એટલે તેને લીધે પણ ફૂટપાથ પર ચાલી શકાતું નથી. ચાલીને જનાર વ્યક્તિને ન છુટકે રસ્તા ઉપર ચાલવાનું હોય છે. રસ્તા ઉપર બંને દિશામાંથી વાહનો આવતા હોય છે. એટલે અકસ્માતનું જોખમ વધી જાય છે. ઇાપામાં લગભગ દરરોજ અકસ્માતને કારણે એકાદ મૃત્યુ થયાના સમાચાર વાંચવા મળે છે. પાર્કીંગ માટે સુનિશ્ચિત કરેલી જગ્યાઓ ખૂબ ઓછી છે તેને કારણે વાહનો રસ્તા પર ગમે તેમ પાર્ક કરેલા હોય છે. ચાલવા માટે આ પણ એક મોટી અડચણ છે.

(૨) વધુ લોકો પબ્લિક ટ્રાન્સપોર્ટનો ઉપયોગ કરે, ઝડપથી એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે પહોંચાડાય અને પ્રદૂષણ ઘટે

તે હેતુથી બી. આર. ટી. એસ. નું આયોજન થયું છે. બી. આર. ટી. એસ. થી થતા અકસ્માતો વારંવાર વાંચવા મળે છે. એટલે તેનાથી સલામતી વધી હોય તેમ લાગતું નથી.

બી. આર. ટી. એસ. ને કારણે તેની બંને બાજુના રસ્તા સાંકડા બની ગયા છે અને પાર્કીંગને કારણે પણ સાંકડા બન્યા છે. બી. આર. ટી. એસ. માટે સ્વતંત્ર ટ્રેક છે અને તેમાં એક જ બસ દોડે છે જ્યારે બંને બાજુના રસ્તાઓ ઉપર પોતાનું વાહન ચલાવનાર અસંખ્ય લોકો વાહન ચલાવે છે. શહેરનો મોટાભાગનો વાહનવ્યવહાર આ રીતે જ થાય છે એટલે બી. આર. ટી. એસ. ના આયોજનથી તેમને અન્યાય થાય છે. એક બસ માટે સ્વતંત્ર ટ્રેક અને અસંખ્ય વાહનો માટે પણ તેટલી જ પહોળાઈનો રસ્તો એ આયોજનની મોટી ખામી છે. પોતાનું વાહન ચલાવનારને આ કારણે ઘણી મુશ્કેલી પડે છે અને ઓફીસ શરુ થવાના અને છુટવાના કલાકો વખતે પ્રદૂષણનો ભોગ બનવું પડે છે. ભીડમાં વાહન ચલાવવામાં સલામતી ઓછી થાય છે અને માનસિક તાણ અનુભવાય તે તો ખરું જ.

બી.આર. ટી. એસ. એટલી સુવિધા નથી આપતું કે તમે પોતાના વાહનને બદલે બી. આર. ટી. એસ. માં જ મુસાફરી કરી શકો. બી. આર.ટી. એસ. બસમાંથી ઊતર્યા પછી પણ પહોંચવાના સ્થળ માટે ચાલવું પડે અથવા રિક્ષા કરવી પડે. આને કારણે જ લોકો પોતાનું વાહન પસંદ કરે છે જેથી પોતાના ઘેરથી છોક પહોંચવાના સ્થળ સુધી સહેલાઈથી પહોંચાય.

બી.આર. ટી. એસ. ની બસમાં બેસવા રસ્તો કોસ કરવો પડે છે. આ જગ્યાએ વાહનો ઊભાં રહે તેના માટે

સિસ્ટર નિવેદિતા
 ગુલાબભાઈ જાની

“બધા ધર્મોમાં શ્રેષ્ઠ અને ઉચ્ચ એવા ધર્મની જન્મભૂમિ તરીકે જ્યાં નગાધિરાજ હિમાલય ઉત્તર મસ્તકે ઊભો છે તેવા દેશ તરીકે ભારતને હું ચાહું છું. આ એવો દેશ છે કે જ્યાં ઘરો સાદાં છે, જ્યાં કૌટુંબિક સુખ એ સહજ વસ્તુ છે, જ્યાં સ્ત્રીઓ સ્વાર્થરહિત પ્રેમથી, ક્યવાટ વિના પોતાનાં સ્નેહીજનોની સવારથી સાંજ સુધી સેવા કરે છે.”

આ શબ્દો છે ભગિની નિવેદિતાના. ભારત પ્રત્યે તેમનાં પ્રેમ અને ભક્તિ આ શબ્દોમાં વ્યક્ત થાય છે.

જન્મે આંગલ છતાં સંસ્કારે અને કર્મે સંપુર્ણ રીતે ભારતીય એવાં સિસ્ટર નિવેદિતાનો જન્મ આયર્લેન્ડમાં આવેલ ડંગાનોન કં.ટાયરોનમાં એક પાદરીને ત્યાં ૧૮૬૭ના ઓક્ટોબરની ૨૮ મી તારીખે થયો હતો. તેઓના પિતાની અસરથી ધર્મ પ્રત્યે આકર્ષાયાં, પણ ખ્રિસ્તી ધર્મ તેમના આત્માની ભૂખને સંતોષી શકે તેમ ન હતો. ધર્મના સંસ્કાર સાથે કુંટુંબનો દેશ પ્રત્યેનો, સ્વાતંત્ર્ય પ્રત્યેનો પ્રેમ પણ તેમનામાં ઊતર્યો. આયર્લેન્ડની ચળવળમાં તેમના દાદાએ અગ્રગણ્ય ભાગ લીધો હતો. એ લોહી નાનકડી માગારિટમાં વહેતું હતું.

હેલિકેકસ કૉલેજમાં શિક્ષણ પૂરું કર્યા પછી બહેનોને શિક્ષણ આપતી જુદીજુદી શાળાઓમાં શિક્ષણ આપવાનો અનુભવ મેળવ્યો અને ૧૮૯૨ માં ૨૫ વર્ષની વયે વિમ્બલ્ડનમાં પોતાની શાળા શરૂ કરી. શિક્ષણ ઉપરાંત સાહિત્યનાં પણ એમનાં શોખ અને અભિરુચિને લઈ કેટલાંક મિત્રો સાથે વિમ્બલ્ડન સાહિત્યસભાની સ્થાપના કરી. ત્યાં લંડનના બુદ્ધિજીવીઓ મળતા હતા.

પરંતુ આ બધાં કાર્યોથી માગારિટને સંતોષ ન હતો. તેમનો આત્મા કંઈક જુદું જ ઝંખતો હતો. અંતરનો

અવાજ આવતો હતો, પણ કોઈક ઢંઢોળનારની, રાહ બતાવનારની જરૂર હતી.

એક સમર્થ વ્યક્તિએ કરેલા સંકલ્પને ચરિતાર્થ કરવા માટે કોઈ વાર ભગવાન મહાકાલ બીજી સમર્થ વ્યક્તિનું નિર્માણ કરે, એવું બનતું હોય છે. ભારતની સ્ત્રીઓને કેળવણીનો પ્રકાશ આપવાનો શુભ સંકલ્પ કર્યો સ્વામી વિવેકાનંદે, પરંતુ તેને ચરિતાર્થ કરવાનું મહાકાર્ય પાર પાડ્યું સિસ્ટર નિવેદિતાએ. અંગ્રેજ પ્રજા સાથેના આપણા વિધિનિર્મિત સંપર્કનાં કેટલાક શુભ અને દૂરગામી પરિણામોની નોંધ લેવા માટે ભાવિ ઈતિહાસકાર બેસે ત્યારે તેને ભગિની નિવેદિતાએ ભારત માટે કરેલા કાર્યનો ઋણસ્વીકાર કર્યા વિના ચાલશે નહીં.

એમાં એક દિવસ તેમના મિત્ર ઈસાબેલ માર્મેસન તરફથી એક હિન્દુ સાધુને મળવા આવવા નિમંત્રણ મળ્યું. નવેમ્બર માસના એક રવિવારની ઢળતી સાંજ આવી પહોંચી. વાતાવરણ ઈંડીયુક્ત હતું. એક રૂમમાં અર્ધવર્તુળાકારમાં પંદરથી સોળ વ્યક્તિઓ બેઠી હતી. ભગવાં-વસ્ત્રધારી એક સાધુ સામે બેસી પોતાના દેશના ધર્મનાં મૂળતત્ત્વો દિવ્ય વાણીમાં સમજાવી રહ્યા હતા. એ સાધુની આંખોની સૌમ્યતા અને તેજસ્વિતા માગારિટને રાફેલના પ્રખ્યાત ચિત્ર ‘સિસ્ટાઈ ચાઈલ્ડ’ ની યાદ આપી રહી.

એ સાધુ હતા સ્વામી વિવેકાનંદ. અમેરિકામાં ભરાયેલ સર્વધર્મપરિષદમાં હાજરી આપી વેદાન્તનું રહસ્ય સમજાવી તેઓ આવતા હતા. સ્વામીજી કહેતા હતા કે હવે સમય આવી પહોંચ્યો છે જ્યારે રાષ્ટ્ર-રાષ્ટ્રે વિચારોનાં આદાનપ્રદાનની જરૂર છે. રાષ્ટ્રની ઉન્નતિનો આધાર છે આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ પર. એ માટે કર્મ, જ્ઞાન

અને ભક્તિના વિવિધ રસ્તાઓની વાત કરી. માનવસેવા એ જ સાચો ધર્મ છે. દુનિયા આજે ઝંખે છે સ્વાર્થરહિત, પ્રેમમય સેવા કરી શકે તેવી વ્યક્તિઓને.

એમની આ પ્રેરક વાણીએ માર્ગરિટનો જીવનપ્રવાહ બદલી નાખ્યો. સ્વામીજીનાં એ પરમ ભક્ત બની ગયાં. સ્વામીજી ભારતની સ્ત્રીઓના ઉદ્ધાર માટે એક યોજના તૈયાર કરી રહ્યા હતા. તેમણે જોયું કે આ કાર્ય આ માર્ગરિટ નોબલ દ્વારા થઈ શકશે. પણ સ્વામીજી કડક ગુરુ હતા. તેઓએ જોયું કે માર્ગરિટ બધું છોડી ભારત આવવા તૈયાર છે, પણ ત્યારે ભારત શું છે, ભારતના લોકો, તેમનાં રીતરિવાજો, સામાજિક અને આર્થિક માળખું એ બધાંનો વિસ્તૃત ખ્યાલ આપ્યો અને અનેક આકરી કસોટી કરી. ત્યાર બાદ ભારત આવવાની છૂટ આપી.

જે સત્યની શોધ માટે માર્ગરિટ ઝંખતાં હતાં તે માટેનો રાહ સ્વામી વિવેકાનંદે બતાવ્યો. સ્વામીજીએ તેઓને એક પત્ર લખી જણાવ્યું કે -

“તમારામાં એક અદ્ભુત શક્તિનાં દર્શન કરું છું. તમારા દ્વારા એક મહાન કાર્ય થવાનું છે, ઊઠો, ઊઠો, જગત દુઃખથી બળી રહ્યું છે ત્યારે તમે શું સૂઈ રહેશો ?”

તેઓના અંતરના અવાજને સ્વામીજીએ પકડી લીધો. અને સર્વસ્વનો ત્યાગ કરી ભારતીય નારીની, ભારતના જનસમાજની અને એ દ્વારા પીડિત માનવજાતની સેવા કાજે ૧૮૯૭ ના અંતમાં માર્ગરિટ ઈંગ્લેન્ડ છોડી કલકત્તા આવી પહોંચ્યાં. ભારતની ભૂમિ માટે એ ભવ્ય દિવસ હતો. સ્વામી વિવેકાનંદ ખુદ બંદર પર સ્વાગત કરવા હાજર હતા. જે આશાથી અને શ્રદ્ધાથી માર્ગરિટ અહીં આવ્યાં હતાં તેનો પ્રથમ પુરાવો શારદામાનાં દર્શનથી થયો. ભારતીય નારીત્વનો આદર્શ તેમનામાં ચરિતાર્થ થતો જોઈ શક્યાં.

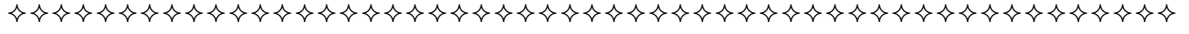
૧૮૯૮ના ૨૫મી માર્ચે સ્વામી વિવેકાનંદે બ્રહ્મચર્યવ્રતની દીક્ષા આપી અને માર્ગરિટ પોતાનું સર્વસ્વ ભારતને ચરણે ધર્યું અને ત્યારથી એ નિવેદિતા તરીકે

ઓળખાયાં.

સ્વામીજીએ મૂકેલા વિશ્વાસને અનુરૂપ નીવડવા માટે સિસ્ટર નિવેદિતાએ જે ભગીરથ પરિશ્રમ લીધો તેની કથા ભારે રોમાંચક છે. એ યુગના રૂઢિચુસ્ત સમાજ વચ્ચે એક પરદેશી સ્ત્રી ‘કેળવણી’નું મૂલ્ય સમજાવતી ફરે, અપમાનો સહન કરે, ‘શ્વેત હરિજન’ની કક્ષામાં મુકાય અને છતાં અપાર ધૈર્ય અને દૃઢતાથી એ પોતાનું ઈષ્ટ કાર્ય ચાલુ રાખે એ બધું નૂતન પ્રસ્થાન કરનાર સહુ કોઈ માટે પ્રેરણાનો અખૂટ બજાનો પૂરો પાડે છે. એમણે કરેલા મહાન કાર્યના જ્વલંત સ્મારક-રૂપે કલકત્તાની ‘સિસ્ટર નિવેદિતા ગર્લ્સ સ્કૂલ’ આજે પણ યશસ્વી કામગીરી બજાવી રહી છે.

પરંતુ સિસ્ટર નિવેદિતા માત્ર કેળવણીકાર ન હતાં. એમની પાસે તો નવનવોન્મેષશાલિની પ્રજાનો મહાશ્વોત હતો. કેળવણીમાં ક્રાંતિ આણવાની સાથે એમણે ક્રાંતિની આપવાનું ઈતિહાસકાર્ય પાર પાડ્યું છે, એ કેમ ભૂલી શકાય ? એમના રાજકીય વિચારોએ એક પ્રકારના ‘ડાઈનેમાઈટ’નું કાર્ય કર્યું છે. અરવિંદ ઘોષ જેવા પ્રાણપુરુષ વિદ્યા-પ્રદાનનું ક્ષેત્ર છોડી સ્વાતંત્ર્ય-યજ્ઞમાં પોતાની જાતને અર્પણ કરે એની પાછળ સિસ્ટર નિવેદિતાએ સર્જેલું ‘ડાઈનેમાઈટ’નું વાતાવરણ પ્રવર્તતું હતું એમાં શંકા નથી.

ભારતીય નારીના ગૌરવને પુનઃપ્રસ્થાપિત કરવાની અને એ દ્વારા રાષ્ટ્રોદ્ધારનું કાર્ય કરવાની શરૂઆત શિક્ષણ દ્વારા કરી. બાગબજારમાં શારદામાના હસ્તે શાળાની શુભ શરૂઆત કરી, પણ કાર્ય સરળ ન હતું. અનેક પ્રકારની મુશ્કેલીઓ આવી. થોડાક સમય માટે કાર્ય સંકેલી લેવું પડ્યું. સાધન-સંપત્તિ મેળવવા માટે યુરોપ અને અમેરિકા ગયાં. ત્યાં જઈ ભારત અને ભારતના તેમના શૈક્ષણિક પ્રયોગનું મહત્ત્વ સમજાવી એ માટે મદદ માગી અને એ કાર્ય સફળતાથી પૂરું કરી ૧૯૦૨માં ભારત પાછા ફર્યા અને સ્વામી વિવેકાનંદની બીજી એક અમેરિકન શિષ્યા સાથે ‘સિસ્ટર નિવેદિતા ગર્લ્સ સ્કૂલ’ની

શરુઆત કરી, જે બીજામાંથી વિશાળ વટવૃક્ષ પાંગર્યું.

જો કે તેઓ સીધી રીતે રાજકારણ સાથે સંકળાયેલાં ન હતાં છતાં યુસ્ત રાષ્ટ્રવાદી હતાં. જ્યારે સ્વામી વિવેકાનંદે દીક્ષા આપતાં કહ્યું કે રાજકારણમાં રસ ન લેવો, ત્યારે તેમણે એ વાત સ્વીકારવાની સ્પષ્ટ ના પાડી હતી. તેમનાં લખાણો અને વ્યાખ્યાનોમાં રાષ્ટ્ર કાજે ફના થવાની યુવક-યુવતીઓને યાનક ચડાવવામાં આવતી હતી.

જે રાષ્ટ્રની અને જનસમાજની તે સેવા કરવા માગતાં હતાં તેને નજદીકથી પિછાણવા માટે સમગ્ર રાષ્ટ્રનો પ્રવાસ કર્યો અને રાષ્ટ્રના ખૂણેખૂણે પરિભ્રમણ કરી જનતાને નજદીકથી જોઈ તેનાં દુઃખો જોયાં. જ્યાં-જ્યાં ગયાં ત્યાં-ત્યાં વ્યાખ્યાનો દ્વારા પ્રજાને જગૃત કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો. એ વ્યાખ્યાન-પ્રવાસોમાં તેઓ ગુજરાતમાં અમદાવાદ તથા વડોદરા પણ આવ્યાં હતાં. એ દરમિયાન તેઓ ભારતના અનેક મહાન પુરુષોના પરિચયમાં પણ આવ્યાં હતાં. રમેશચંદ્ર દત્ત, ગોપાલકૃષ્ણ ગોખલે, બિપિનચંદ્ર પાલ, અરવિંદ ઘોષ, રવીન્દ્રનાથ ટાગોર, જદુનાથ સરકાર જેવા ભારતના અનેકવિધ ક્ષેત્રના સમર્થ સેનાનીઓ સિસ્ટર નિવેદિતાથી પ્રભાવિત થયા હતા.

અંગ્રેજ કવિ ગોલ્ડસ્મિથ વિશે કહેવાયું છે : He touched nothing that he did not adorn. સિસ્ટર નિવેદિતા વિશે આવું વિધાન સહેલાઈથી કરી શકાય. કેળવણી, ઈતિહાસ, ધર્મ, સંસ્કૃતિ, પ્રવાસનોંધ વગેરે જે-જે ક્ષેત્રમાં એમણે પ્રવેશ કર્યો છે, એમણે પોતાની નિસર્ગદત્ત પ્રતિભાના પ્રકાશથી અલંકૃત કર્યું છે.

જેવું એમનું વાઙ્મય હતું તેવું જ એમનું વ્યક્તિત્વ પણ હતું. એમના બાહ્યાન્તર વ્યક્તિત્વ વચ્ચે જાણે કશો જ ભેદ ન હતો. બંનેમાંથી તેજના તણખા ઊડતા. સ્વામી વિવેકાનંદે જેમ રામકૃષ્ણનું શિષ્યત્વ સ્વીકારતાં પહેલાં ઉગ્ર મનોમંથન અનુભવ્યું હતું, તેમ સ્વામી વિવેકાનંદનાં શિષ્યા બનતાં પહેલાં સિસ્ટર નિવેદિતાએ પણ એવું જ ઉગ્ર મનોમંથન અનુભવ્યું હતું.

ભારત એમને શી રીતે ભૂલી શકે ? એમનું ખોળિયું

ભલે અંગ્રેજ મહિલાનું હતું. પરંતુ એમનો આત્મા સંપૂર્ણરૂપે ભારતીય હતો, એટલે એમણે પોતાનું સર્વસ્વ ભારતને ચરણે ધર્યું.

આજે પણ સ્ત્રી-કાર્યકરોને સમાજસેવાનું કાર્ય કરવામાં અનકવિધ મુશ્કેલીઓ પડે છે, તો એ જમાનામાં એક પરદેશી બહેનને માટે કાર્ય કરવું કેટલું મુશ્કેલ હશે ! છતાં તેઓએ જે રીતે કાર્ય કર્યું છે તે આજનાં બધાં સ્ત્રી-કાર્યકરો માટે પ્રેરણાજનક છે.

તેઓએ પોતાનું સમગ્ર જીવન ભારતની સ્વતંત્રતા અને ભારતીય નારીના ઉદ્ધાર માટે ખર્ચી નાખ્યું. સતત કામ અને આરામ વિનાના જીવનને લઈ તેઓ તૂટી પડ્યાં. ૪૪ વર્ષની નાની વયે તેઓનો દિવ્ય આત્મા આ નશ્વર દુનિયા છોડી અનંત તે જ સાથે ભળી ગયો. તેઓના જવાથી ગરીબ ભારત વધુ ગરીબ બન્યું.

દાર્જિલિંગ પાસે હિમાલયની ગોદમાં આવેલ સમાધિ પરના આ શબ્દો કેટલી બધી અસર કરી જાય છે. :

‘અહીં સિસ્ટર નિવેદિતા સૂતાં છે, જેમણે તેમનું સર્વસ્વ ભારતને અર્પણ કર્યું છે.’

શિક્ષણનાં કાર્ય માટે એમણે લીધેલો ભેખ એ હંમેશાં આપણા માટે પ્રેરણાદાયી બની રહે તેવો છે. એવા મહાન નારીના કાર્યને સાચી અંજલિ તેમણે પ્રબોધેલા માર્ગે કાર્ય કરીને જ આપી શકાય. આથી ૧૯૬૮ માં અમે તેમના પવિત્ર નામને સંકલિત કરી સિસ્ટર નિવેદિતા સ્કૂલની શરુઆત કરી. આજે આ શૈક્ષણિક સંકુલ એક વટવૃક્ષ બની અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ કરી રહેલ છે.

સિસ્ટર નિવેદિતાના ૧૫૦મી જન્મજયંતીના આ વર્ષે ભારતને હૃદયથી યાહનારા આ મહાન નારીને સમગ્ર સિસ્ટર નિવેદિતા પરિવાર તરફથી કોટિ કોટિ વંદન પાઠવીએ છીએ.

સિસ્ટર નિવેદિતા શૈક્ષણિક સંકુલ, રાજકોટ

સદ્વિચાર પરિવારની વિવિધ સંસ્કારલક્ષી અને સેવાલક્ષી પ્રવૃત્તિઓમાં સહયોગી થવા અપીલ

આપ અથવા આપના સ્વજન સદ્વિચાર પરિવારની સેવાપ્રવૃત્તિઓમાં કઈ રીતે સહયોગી થઈ શકો ?

૧. સદ્વિચાર પરિવારના આજીવન સભ્ય થવાની ફી રૂ. ૬,૦૦૦ છે. એક વખત આ રકમ ભર્યા બાદ આજીવન આપને સુવિચાર માસિક નિઃશુલ્ક મળશે. તે ઉપરાંત રૂ. ૫૦૦/-ની કિંમતના સંસ્કારલક્ષી પુસ્તકો ભેટ તરીકે મળશે.

૨. આપ સુવિચારના ગ્રાહક બનીને પણ સેવાકાર્યને સહાય કરી શકો છો.

૧ વર્ષનું લવાજમ	રૂ. ૧૫૦	૩ વર્ષનું લવાજમ	રૂ. ૪૨૫
૫ વર્ષનું લવાજમ	રૂ. ૭૦૦	૧૦ વર્ષનું લવાજમ	રૂ. ૧૨૦૦

 આપ અમને ચાલુ વર્ષે પાંચ ગ્રાહક નોંધી આપશો તેવી વિનંતી છે.

૩. સદ્વિચાર પરિવારમાં હવે સંસ્કારલક્ષી, આરોગ્યને લગતાં, પ્રેરણાત્મક અને ધાર્મિક પુસ્તકો ઉપલબ્ધ છે. પુસ્તકોની અને સીડીની યાદી સદ્વિચાર પરિવારની વેબસાઈટ ઉપર ઉપલબ્ધ છે. સારા પુસ્તકો ઘરની શોભા છે.

૪. સદ્વિચાર પરિવાર, સેટેલાઈટ, અમદાવાદમાં દરરોજ ‘સંત પુનિત ખીચડી પ્રસાદ કેન્દ્ર’ દ્વારા ભૂખ્યાંને ભોજન આપવાની ફરજ બજાવવામાં આવે છે. આ માટે એક દિવસના રૂ. ૧,૨૦૦ નો સહયોગ આવકાર્ય છે.

૫. પ્રસૂતા બહેનોના સ્વાસ્થ્ય અને પોષણ માટે મ્યુનિસિપલ હોસ્પિટલોમાં ચોખ્ખા ધીનો શીરો અને સુખડીનું વિતરણ કરવામાં આવે છે. આ માટેનો દૈનિક સહયોગ રૂ. ૧,૨૦૦ સ્વીકારવામાં આવે છે.

૬. અન્નદાન - મહાદાન :

સદ્વિચાર પરિવાર, સેટેલાઈટ, અમદાવાદમાં દિશા ફાઉન્ડેશન પ્રાયોજિત કોમ્યુનિટી કિચન યોજના દ્વારા પાંચ કિલોમીટરની ત્રિજ્યામાં રહેતા સિનિયર સિટીઝન માટે ઘેર બેઠાં ટિફીન પહોંચાડવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત આ કિચનના ડાઈનિંગ રૂમમાં ભોજન અને નાસ્તાની સુવિધા ઉપલબ્ધ છે. કોઈપણ જરૂરિયાતમંદ વ્યક્તિ ભોજનાર્થે આવે તો તેને નિઃશુલ્ક ભોજન પૂરું પાડવાની યોજના ‘અન્નદાન-મહાદાન’ માટે આપ વ્યક્તિ દીઠ રૂ. ૫૦ના ખર્ચ સામે આપ ઈચ્છો તેટલી વ્યક્તિઓ માટે ભોજનદાન નોંધાવી શકો છો. રૂ. ૫૦ના ગુણાંકમાં આપનું દાન આવકાર્ય છે.

૭. સામાજિક, સાંસ્કૃતિક કે ધાર્મિક પ્રસંગો યોજવા માટે સેટેલાઈટ રોડ, જોધપુર ટેકરા પર વિશાળ લોન વગેરેની ઉત્તમ સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ છે.

૮. સુવિચાર સહયોગ :

સદ્વિચાર પરિવારના મુખપત્ર ‘સુવિચાર’ના ૧૦ હજાર જેટલા ગ્રાહકો છે. આ મેગેઝીન સેવાપ્રવૃત્તિના અને સંસ્કારપ્રસારના હેતુથી ચાલે છે. આપ રૂ. ૫૦,૦૦૦/- આપી એક અંકના સૌજન્ય બની શકો છો. આ ઉપરાંત આપ એક પાનાંની બ્લેક-બોર્ડ જાહેરાતના સાદા પેપરના રૂ. ૬૦૦૦ તેમજ બીજા અને ત્રીજા ટાઈટલ ઉપર જાહેરાતનો ભાવ રૂ. ૧૫,૦૦૦ અને ચોથા ટાઈટલ માટે રૂ. ૨૦,૦૦૦નો ભાવ રાખવામાં આવ્યો છે.

* ૧૭ *

૨૪ સુવિચાર ૨૪

જાન્યુઆરી-૨૦૧૮

આરોગ્ય સેવામાં સહયોગ

સદ્વિચાર પરિવાર દ્વારા નરોડા વિસ્તારમાં હરગોવનદાસ પ્રભુદાસ સદ્વિચાર પરિવાર આંખની હોસ્પિટલ અને ગોધરામાં પી.ટી. મીરાણી આઈ હોસ્પિટલ અને સ્વ. સદાબા વિઠ્ઠલભાઈ પટેલ મેડિકલ સેન્ટરનું સંચાલન થઈ રહ્યું છે. આ માટે નીચે મુજબ દાનની આવશ્યકતા રહે છે.

ક્રમ	વિગત	રકમ (રૂ.)
૧.	એક દર્દીના મોતીયાનું લેન્સ સાથે ઓપરેશન	૨,૫૦૦
૨.	આંખના દર્દીઓની સારવાર માટે જરૂરી સાધનો. આ બાબતે વધુ માહિતી માટે ડૉ. ઋષિલ દેસાઈનો મો. નં. ૯૪૨૬૫૪૪૬૨૨ પર સંપર્ક કરવો.	૨૦,૦૦૦ થી ૧,૦૦,૦૦૦ સુધીનો ખર્ચ
	૧. યાગ લેસર (છારી)ના ઓપરેશન માટે યાગ લેસર મશીન	૧૨,૫૦,૦૦૦
	૨. લેન્સો મીટર	૨,૦૦,૦૦૦
	૩. ફંડ્સ કેમેરા	૮,૦૦,૦૦૦
૩.	મોતીયાના ઓપરેશન માટે નવું ફેકો મશીન વસાવવા માટેની જરૂરિયાત	૭,૫૦,૦૦૦
૫.	શ્રીમતી કુસુમબહેન હરેશચંદ્ર પારેખ સીનીયર સીટીનર હેલ્થકેર યોજના (આઉટ પેશન્ટ ડિપાર્ટમેન્ટ) માટે આર્થિક સહયોગ	
	૧ દિવસના	૨,૫૦૦
	૧ સપ્તાહ	૧૫,૦૦૦
	૧ મહિનો	૬૦,૦૦૦
૬.	હરગોવનદાસ પ્રભુદાસ સદ્વિચાર પરિવાર હોસ્પિટલ રીનોવેશન ભંડોળ	
	રજતદાતા	૧,૦૦,૦૦૦
	સુવર્ણદાતા	૨,૦૦,૦૦૦
	પ્લેટિનમ દાતા	૩,૦૦,૦૦૦
	ડાયમંડ દાતા	૫,૦૦,૦૦૦
	દાતાઓના નામ તકિતમાં દર્શાવવામાં આવશે.	
	હરગોવનદાસ પ્રભુદાસ સદ્વિચાર પરિવાર હોસ્પિટલમાં છેલ્લા વર્ષના કામકાજની વિગત નીચે મુજબ છે.	
૧.	વર્ષ : ૨૦૧૬-૧૭માં આંખના કુલ કેસ ૧૪૬૮૬ તપાસવામાં આવ્યા છે.	
૨.	વર્ષ : ૨૦૧૬-૧૭માં મોતીયાના ઓપરેશન કુલ ૧૧૮૩ કરવામાં આવ્યા છે.	

ઈશ્વરે આપેલ આંખ એક અનમોલ રતન ઉપરાંત એક જીવંત કેમેરા છે, જે આ રંગીન દુનિયાને બતાવે છે. આંખની અલગ અલગ કામ કરતી સંરચના જાણે કેમેરાના જ પાર્ટ્સ જોઈ લો !

આજે જ્યારે Built in camera વાળા Mobile phones ની જાહેરાત થાય છે ત્યારે ઈશ્વરે આપેલ આ કેમેરાની કાળજી કેવી રીતે લઈ શકાય તે જાણીએ અને આંખના સામાન્ય રોગોથી માહિતગાર થઈએ.

૧. સ્વચ્છતા : પહેલું તો આંખને સ્વચ્છ રાખીએ. બહારથી આવીને પહેલા હાથ ધોઈ, ચોખ્ખા હાથે ચોખ્ખું પાણી આંખ પર ઇાંટી આંખને સ્વચ્છ કરવી જોઈએ. ગંદા હાથ કે ગંદા કપડાથી આંખને લૂછવાનું ટાળવું જરૂરી છે.

૨ આંખનો ચેપ : આંખ લાલ થાય, ચીપડાં વળે, ચોંટી જાય, પાણી નીકળે તો આંખને વારંવાર ચોખ્ખું પાણી ઇાંટી સાફ કરી એન્ટિબાયોટીક્સ દવાનાં ટીપાં નાખી આંખનો ચેપ કાબૂમાં લાવી શકાય.

૩. એલર્જી : શહેરના પ્રદૂષણયુક્ત વાતાવરણમાં એલર્જીને કારણે આંખો બળે, ખંજવાળ આવે તો એલર્જીનો ઇલાજ કરતા ટીપાં નાખી રાહત મેળવી શકાય. ગોગલ્સ કે સાદા ચશ્માં પહેરી આંખનું રક્ષણ થઈ શકે છે.

૪. સૂકી આંખો : આજકાલ કમ્પ્યુટર અને મોબાઈલ નો ઉપયોગ રોજબરોજના જીવનમાં વણાઈ ગયો છે. ત્યારે સતત તેના સ્ક્રીન પર તાકેલી નજરથી જોવાથી આંખના સ્ક્રીન (Cornea - સૌથી બહારનું પારદર્શક પડ) પર પાંપણો દ્વારા લાગતું આસુઓનું ભીનું પોતું ઓછું ફરે છે જેથી તે સ્ક્રીન સૂકાય છે Dry થાય છે; ને દ્રષ્ટિને ધૂંધળી

કરે છે. જેને લીધે આંખો ખેંચાય, માથું દુઃખે, દિવસના અંતે આંખો થાકી જાય, આંખ બંધ કરીને બેસવાનું મન થાય, કામ કરવું ન ગમે. આ બધો ઘટનાક્રમ ચાલુ થાય તો તેના માટે-આંખને ભીની રાખવા માટેના Lubricating drops વાપરવાથી રાહત મળી શકે છે.

૫. ચશ્માંના નંબર : (Refractive Error) : દ્રષ્ટિ ધૂંધળી હોય, દૂર કે નજીકની તો તેના માટે કમ્પ્યુટરથી ચશ્માંના નંબર ચેક કરી ચશ્મા પહેરવાથી ફરીથી સ્પષ્ટ દ્રષ્ટિ મેળવી શકાય છે.

૬. મોતિયો : (Cataract) ચશ્માંના નંબરથી પણ દ્રષ્ટિ ન સુધરે, એક ના બદલે બે ત્રણ કે વધારે પ્રતિબિંબ દેખાય. દા.ત. આકાશમાં એકને બદલે બે, ત્રણ કે વધારે ચંદ્રમા દેખાય, રંગો ઝાંખા દેખાય, રોજંદા કામકાજમાં તકલીફ પડે, રાત્રે વાહન ચલાવવાની તકલીફ પડે તો મોતિયા અંગેની તપાસ કરાવી લેવી જોઈએ. જરૂરી જણાય તો મોતિયાનું ઓપરેશન કરવું પડે તે જ તેનો ઇલાજ છે.

૭. ઝામર અથવા કાલાપાની : (Glaucoma) : કડવો ઝામર Acute Glaucoma : જ્યારે આંખનું દબાણ સામાન્ય કરતાં એકદમ વધી જાય ત્યારે તીવ્ર માથાનો દુઃખાવો થાય. ઊલટી થાય અને દ્રષ્ટિ પણ ધૂંધળી થઈ જાય સાથે આંખ લાલ થાય. આ બધું એકસાથે થાય ત્યારે આંખના ડોક્ટરને તાત્કાલિક બતાવી ઇલાજ કરવો જરૂરી છે. નહીંતર આંખનું દબાણ સામાન્યથી ઘણું વધી જાય અને દ્રષ્ટિયેતા સૂકાઈ જાય તો દ્રષ્ટિ કાયમ માટે જઈ શકે છે.

મીઠો ઝામર : (Chronic Glaucoma) : તેમાં

પદ્મ સન્માન - દેશના ૮૯ મહાનુભાવો પદ્મ એવોર્ડથી સન્માનિત

પ્રજાસત્તાક દિનના પર્વ પ્રસંગે ૨૬ મી જાન્યુઆરી ૨૦૧૭ ના રોજ દેશના ટોચના નાગરિક સન્માન પદ્મ એવોર્ડ્સ માટે ૮૯ મહાનુભાવોની પસંદગી કરવામાં આવી. આ પૈકી સાતને પદ્મ વિભૂષણ માટે અને સાતને પદ્મ ભૂષણ માટે પસંદ કરવામાં આવ્યા છે. એવોર્ડ માટે કુલ ૧૯ મહિલાનો સમાવેશ કરાયો છે. વિદેશીઓ, બિન નિવાસી ભારતીયો (એનઆરઆઈ) કેટેગરીમાં પાંચ લોકોને અને ૬ લોકોને મરણોપરાંત પદ્મ પુરસ્કારથી સન્માનિત કરવાની જાહેરાત કરાઈ છે. નવ ગુજરાતીઓનો પણ તેમાં સમાવેશ છે.

ગુજરાતનાં 'નવરત્નો' પદ્મ સન્માનથી વિભૂષિત ભારત સરકાર દ્વારા 'સાધના'ના પૂર્વ તંત્રી, સાહિત્યકાર, ઈતિહાસ-સંશોધક અને અધ્યાપક શ્રી વિષ્ણુભાઈ પંડ્યાને પદ્મશ્રી પુરસ્કારથી સન્માનિત કરાયા.

૧૪મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૫માં જૂનાગઢ જિલ્લાના માણાવદર ખાતે જન્મેલા શ્રી વિષ્ણુભાઈ એટલે પ્રખર રાષ્ટ્રવાદી વિચારક, દેશસેવક અને તેજાબી ક્રાંતિકારી લેખક.

વર્ષ ૧૯૬૭થી ૧૯૮૨ દરમિયાન શ્રી વિષ્ણુભાઈએ સાધનાના તંત્રી તરીકે સફળતાપૂર્વક જવાબદારી નિભાવી હતી. બાવીસની વયે પ.પૂ. ગુરુજીએ એક લેખ સાહિત્યમાં રાષ્ટ્રવાદ વાંચીને તે સમયના પ્રાંતપ્રચારક શ્રી વકીલ સાહેબને કર્ણાવતી શિબિર દરમિયાન પૂછ્યું, 'યે યુવક કૌન હૈ?'

જૂનાગઢ થી બહાઉદ્દીન કોલેજમાં બી.એ.ના છેલ્લા વર્ષમાં તેઓ અભ્યાસ કરતા હતા ત્યારે, વકીલ સાહેબે જૂનાગઢ આવીને કહ્યું, હવે તમારે સાધના સંભાળવાનું છે અને આ રીતે ૧૯૬૭ થી એ દોર શરૂ થયો. ૧૯૭૪ ના

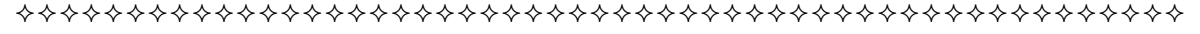
છાત્ર આંદોલન દરમિયાન વિવિધ પત્રકારો-પક્ષો, સંસ્થાઓના અવાજને મંચ મળ્યો.

૧૯૭૫ માં ઈન્દિરા ગાંધીએ કટોકટી લાદી તે સમયે વિષ્ણુભાઈના તંત્રીપદ અને આગેવાની હેઠળ 'સાધના' પ્રકાશિત થતું રહ્યું. ૧૯૭૬ ની ૨ માર્ચે 'મીસા' હેઠળ ધરપકડ પછી પણ જેલમાંથી સામગ્રી મોકલતા રહ્યા. ભૂગર્ભવાસી શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી ભાવનગર જેલમાં તેમને ગુપ્ત વેશે મળી ગયા. વિષ્ણુભાઈ સહિત 'સાધના' ના અન્ય કર્મચારીઓ અને વ્યવસ્થાપકોને પણ જેલ થઈ, પણ કોઈ ઝૂક્યું નહીં. લડત લાંબી ચાલી અને સહુ ખુમારીથી લડ્યા. આખરે ૧૯૭૫-૭૬ માં સેન્સરશિપ સામે હાઈકોર્ટમાં વિજય મેળવ્યો. જેલ અને તત્કાલીન સંઘર્ષની ગાથા 'મીસાવાસ્યમ્' પુસ્તકમાં આલેખી. એ પુસ્તક ગુજરાત અને 'સાધના' દ્વારા કટોકટી વિરુદ્ધ ખેલાયેલા વૈચારિક જંગનો અદ્ભુત દસ્તાવેજ છે.

૧૫ ઓગષ્ટ, ૧૯૭૫ ના દિવસે દેશભરમાં અમદાવાદમાં પહેલીવાર ભદ્રના કિલ્લે ધ્વજવંદન દરમિયાન 'સેન્સરમુક્ત સાધના' વિતરણ લોકોએ વધાવ્યું. પહેલીવાર તમામ જેલવાસીઓની વિગતો મળી એ વિષ્ણુભાઈની જ કમાલ છે.

શ્રી વિષ્ણુભાઈની કારકિર્દી અનેક પડાવોમાંથી પસાર થઈ છે. 'સાધના' બાદ ૧૯૮૨ થી ૧૯૮૭ તેઓશ્રીએ જનસત્તા અખબારનું તંત્રીપદ તથા રંગતરંગ અને ચાંદનીના સંપાદક તરીકે પણ સફળતાપૂર્વક કાર્ય કર્યું અને નવગુજરાત ટાઈમ્સ (સુરત)ના બ્યૂરો ચીફ પણ રહ્યા તથા અનેક અગ્રણી અખબારો તથા સામયિકોમાં પ્રાદેશિક સંવાદદાતા તથા કટારલેખક તરીકે પણ તેમણે સેવાઓ આપી.

અનુસ્તાક અભ્યાસ સમિતિ (સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી),

શાંતિ - સમાનતા સમિતિ સૌરાષ્ટ્ર, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, બોર્ડ ઓફ સ્ટડીઝ (એમ. એસ. યુનિવર્સિટી), પંડિત શ્યામજી કૃષ્ણવર્મા સ્મારક સમિતિ (ગાંધીનગર)ના સમિતિ સભ્ય તરીકે પણ તેમણે ઉત્તમ સેવાઓ આપી.

શ્રી વિષ્ણુભાઈએ ૯૨ પુસ્તકો અને ઈતિહાસ સંશોધનનું પણ શ્રેષ્ઠ કાર્ય કર્યું છે, જેમાં ગુજરાતના સશસ્ત્ર સ્વાતંત્ર્યજંગનો ઈતિહાસ, પંડિત શ્યામજી કૃષ્ણવર્મા, ગુજરાતનાં ક્રાંતિીર્થો, વિપ્લવમાં ગુજરાત, શહીદકથા, ગુજરાત : ૧૮૫૭, સત્તાવનથી સુભાષનો સમાવેશ થાય છે.

રાષ્ટ્રીય સમસ્યાઓ અંગે તેમણે ઊંડાણભર્યા વિશ્લેષણો પણ કર્યા જેમાં ભારેલો અગ્નિ, સીમા પર સાવધાન, સરહદની સળગતી સમસ્યાઓ, સ્વર્ણિમ ગુજરાતનાં પચાસ વર્ષ, ગાંધીજી અને ભારત વિભાજન તથા હથેળીમાં આકાશ અને મીસાવાસ્યમ્ મુખ્ય છે. શ્રી વિષ્ણુભાઈએ પંજાબ, કચ્છ, આસામની સરહદો પર જઈને તે વિશેનાં પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે. તેની પ્રસ્તાવના લેફ્ટનેન્ટ જનરલ એસ. કે સિંહાએ લખી છે. રાજકીય વિશ્લેષણ, સશસ્ત્ર ક્રાંતિનો ઈતિહાસ, પત્રકારત્વ, નવલકથા, નિબંધોનાં ૯૨ પુસ્તકો લખ્યાં. તેમાંથી ૧૫ ને પરિષદ - અકાદમીના પારિતોષિકો મળ્યા. સ્વામી વિવેકાનંદના ગુજરાત- ભ્રમણ પર દસ્તાવેજી નવલકથા, અટલબિહારી વાજપેયી પર ‘મેરી અનુભૂતિ’ ફિલ્મ, ડૉ. હેડગેવારજીનું જીવનચરિત્ર વગેરે પ્રદાન કર્યું.

નર્મદ સાહિત્યસભા તરફથી ઈતિહાસ લેખન માટે નર્મદ- ચંદ્રક, અખિલ ભારતીય સંપાદક (તંત્રી) સંમેલન અને ગુજરાતી તંત્રી પરિષદ તરફથી સન્માન, ગુજરાત પત્રકાર સંઘ તરફથી સન્માનપત્ર (લંડન) તથા ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ અને ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી તરફથી પંદર વિવિધ પુસ્તકો માટે પારિતોષિક પ્રાપ્ત થયું છે તે સમગ્ર ગુજરાત માટે ગૌરવની વાત છે.

રત્નસુંદર મહારાજ પદ્મભૂષણ વ્યસનમુક્તિની પ્રેરણા

જૈન ધર્મના ઈતિહાસમાં સૌ પ્રથમ વખત જૈનાચાર્યની પદ્મભૂષણ માટે પસંદગી થઈ છે. યુથ આઈકોન તરીકે ઓળખાતા જૈનાચાર્ય રત્નસુંદરસૂરિશ્વર મહારાજ મૂળ ગુજરાતના દેવલા ગામના છે. ૫ જાન્યુઆરી, ૧૯૪૮ ના રોજ તેમનો જન્મ થયો. તેમની માતાનું નામ ચંપાબહેન અને પિતાનું નામ દલિચંદભાઈ હતું. પણ માત્ર ૧૯ વર્ષની યુવાન વયે ઈ.સ. ૧૯૬૭ માં આચાર્ય ભુવનસુંદરસુરિ પાસે દીક્ષા અંગિકાર કરી જૈન ધર્મને અને ઉત્તમ વિચારોને લોકો સુધી પહોંચાડવાના સેવાકાર્યમાં લાગી ગયા.

તેમણે ગુજરાત, મહારાષ્ટ્ર, રાજસ્થાન, મધ્યપ્રદેશ સહિત દેશના અનેક રાજ્યોમાં લાખો કિલોમીટરની યાત્રા કરી. કરોડો પરિવારને મળ્યા. વ્યક્તિત્વનો વિકાસ થાય, સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક ઉત્થાન થાય તેવા અનેક પ્રવચનો કર્યા. સેકસ એજ્યુકેશન પર પ્રતિબંધ લાવવા લડત લડી. આ પ્રતિબંધ પાછળ આચાર્યજીનો જ મહત્વનો ફાળો છે.

સમાજની વ્યસનમુક્તિ માટે તેમણે અભિયાન ચલાવ્યું. કરોડો યુવાનોએ આચાર્યજીના કહેવાથી વ્યસન છોડ્યું છે. અત્રે ઉલ્લેખનીય છે કે વિવિધ વિષયો પર તેમણે ૩૧૧ જેટલાં પુસ્તકો લખ્યાં છે. જેની ૮૦ લાખ કરતાં વધુ નકલોનું વિતરણ થઈ ચૂક્યું છે. આ પુસ્તકોનો હિન્દી, અંગ્રેજી, ઉર્દુ, મરાઠી, કૈન્ય અને જર્મન સહિત ૨૦ ભાષાઓમાં અનુવાદ પણ થયો છે. એક જ ભાષામાં એટલે કે ગુજરાતીમાં ૨૭૫ થી વધુ પુસ્તકો લખવા બદલ તેમને ‘ગોલ્ડન બુક ઓફ વર્લ્ડ રેકોર્ડમાં સ્થાન પણ મળ્યું છે. ‘લખી રાખો આરસની તકિત પર’ તેમનું સૌથી વધુ લોકપ્રિય પુસ્તક છે. વર્ષ ૨૦૧૭ માં સમાજઘડતરના આ આધ્યાત્મિક પ્રયાસ બદલ ભારત સરકારે તેમને પદ્મભૂષણથી સન્માનિત કર્યા છે.

(સૌજન્ય : ‘વિશ્વમેળો’) (વધુ આવતા અંકે)

□ “સૌથી મોટી સ્તુતિ શબ્દોને નહીં પણ મૌનને જન્મ આપે છે.” - મુસ્લોગિયસ્ □

માતા-પિતાનું ઋણ અને સંતાનોનું ઉત્તરદાયિત્વ

ડૉ. સી. એલ. પટેલ

મુંબઈના એક ધનાઢ્ય પતિ-પત્નીએ પોતાની આવકમાંથી ઘણી સંપત્તિ ભેગી કરી હતી. તેમની સંપત્તિમાં એક ઈમારતમાં તેના દસમા માળે મોટા બે આલિશાન ફ્લેટ પણ તેમના પોતાના હતા. બંને પતિ-પત્ની ખૂબ સારી રીતે પોતાનું જીવન જીવી રહ્યાં હતાં પરંતુ ઘડપણ કોઈને પણ છોડતું નથી. બંને ઘરડાં થયાં, તેમની આજીવિકા માટે કોઈ ચિંતા નહોતી. આ અરસામાં પુરુષનું ઘડપણ તેના જીવનના અંતમાં પરિણમ્યું. પત્ની યાને ડોશી એકલાં પડ્યાં.

આ અરસામાં તેમને એકમાત્ર સંતાન દીકરો છે અને તેના ઉચ્ચ અભ્યાસ બાદ દીકરો અને તેની વહુને અમેરિકા સ્થાયી થવું તેવું નક્કી કરી, જરૂરી ઉચ્ચ અભ્યાસ મેળવી, ત્યાં અમેરિકા ધંધામાં સેટ થયા. દીકરાને ધંધાને લઈને બહાર રહેવાનું થતું. અવારનવાર દીકરો ઘરડી માને મુંબઈ ફોન કરતો રહેતો હતો. પરંતુ જતે દિવસે કામના બોજામાં વર્ષમાં એક દહાડો પણ માને ફોન કરવાનો ટાઈમ નહોતો મળતો. છેલ્લે ૨૦૧૫ માં જ્યારે તેણે તેની માને ફોન કર્યો ત્યારે માએ જણાવ્યું કે બેટા, હવે હું એકલી રહી શકું તેમ નથી, કાં તો તું પાછો આવી જા કે મને ત્યાં લઈ જા.

સમય જતાં દીકરાથી પોતાના અમેરિકાના રોકાણ અને વ્યવસાયમાં મા સાથે થયેલ વાત વિસરાઈ ગઈ. છેક બે વર્ષ બાદ ૨૦૧૭ માં તેને યાદ આવ્યું કે માના ફોન કેમ બંધ થઈ ગયા છે અને તેણે પણ કોઈ ફોન કરી માની ખબર અંતર પૂછી નથી. અને તેને માના જ વિચાર આવવા માંડ્યા અને તેણે ઈન્ડિયા જવાનું નક્કી કર્યું. મુંબઈ ઉતરી સીધો ઘરે ગયો. તેના મકાનના દસમા માળે જઈને ફ્લેટ ખોલવા બેલ માર્યો. કોઈ જવાબ ન મળ્યો

અને તેની પાસે બ્લોકની ચાવી હતી તેનાથી પણ ડોર ન ખોલાયું. જેથી ચાવી બનાવનારને બોલાવી બારણું ખોલાવ્યું. અંદર બધી વસ્તુ બરાબર હાલતમાં હતી. માના બેડરૂમ તરફ ગયો. અંદર માને બૂમ મારી, જવાબ ન મળતાં માના બેડરૂમની અંદર ગયો.

બે વર્ષનાં વહાણાં વહી ગયાં હતાં. માના બેડરૂમમાં ગયો તો જોયું કે બેડરૂમમાં નહોતી મા કે તેનું મડદું. બેડરૂમના બેડમાં ફક્ત હાડપિંજર યાને કે માનાં હાડકાં જ હતાં અને મા જેવું કશુંય ન હતું. તે પશ્ચાત્તાપ કરે કે રડે પણ મા પાછી આવવાની નથી. બે વર્ષમાં મા મૃત્યુ પામી હશે અને જીવજંતુઓ તેના હાડકાં સાથેનું બધું જ કાપી કાપીને ખાઈ ગયાં હશે અને મડદામાં કંઈ રહ્યું નહીં જેથી હાડપિંજરમાં કોઈ જીવજંતુ માટે આશરારૂપ ન હોઈ જીવજંતુઓએ પણ હવે કશું મળવાનું નથી તેમ સમજી હાડપિંજરને છોડી દીધું હશે.

આમ, આ પ્રસંગ દરેક-મા-બાપ જે ઘરડાં હોય અને પુરુષ અથવા સ્ત્રી બેમાંથી એક ગુજરી ગયેલ હોય, જે મુખ્ય હોય પણ કોઈ દેખરેખ રાખનાર ન હોય તેમણે તેમના ઘડપણનું આયોજન કરવું જોઈએ અને નજીકના કોઈનો સહવાસ જાળવી રાખવો જોઈએ. તેમણે ઘડપણમાં બીજાઓ સાથે પણ સંબંધ જાળવી રાખવો જોઈએ. અમેરિકા કે બીજા દેશોમાં દૂર રહેતા દીકરા કે દીકરીએ સમયાંતરે ઘરડાં મા કે બાપની ખબર કાઢવી જોઈએ.

અમેરિકા અને બીજા વિકસિત દેશો તરફ અહીંના યુવાન વયના દીકરા-દીકરીઓને ખૂબ આકર્ષણ રહે છે અને યેનકેન પ્રકારે ત્યાં જવા પોતાના અભ્યાસનો આશરો કે ફરવા જવાના વિઝા મેળવી કોઈપણ આશરો લઈ

કાયમ થઈ જવા પ્રયત્ન કરે છે. આ ઘેલછા અહીં દેશમાં પ્રગતિ માટેની તકનો કોઈ ઉપયોગ થઈ શકે તે તરફ ધ્યાન જ નથી જતું. અને પરદેશની ઘેલછા આપણા ઉપર સવાર થઈ જાય છે. આપણે ત્યાં બેઝિક વિષયોના જ્ઞાન માટે સરકારી અનુદાન માટેની સંસ્થાઓ છે, છતાં બધાને એન્જિનિયર કે ડોક્ટર થવું છે, તેના બદલે બેઝિક સાયન્સ, કોમર્સ, આર્ટ્સનો અભ્યાસ કરી સરકારી સંશોધન કેન્દ્ર કે સરકારી વ્યવસાયમાં જોડાવું જોઈએ.

અહીં પોતાના અંગત માણસોની ચાહના અંગે વિચારીએ તો તેઓ એકબીજાને મળતાં કેટલા આનંદિત અને ઉત્સાહિત બનતા જોવા મળે છે, તે જોવું હોય તો સરહદ પરથી સૈનિક ઘરે આવે ત્યારે રસ્તામાં આવતી શાળાના મેદાનમાં પોતાના પુત્રને જોતાં જ તેના નામની

બૂમ મારી તેને જે રીતે વહાલ અપાય છે તે દૃશ્ય તેમજ મિલિટરીમાં કામ કરી પોતાની રજાઓ લઈને ઘરે આવી રહેલ પતિ અને પત્ની બંને એકબીજાને દૂરથી જોતાં દોડીને ભેટે છે તે દૃશ્ય લાગણીસભર હોય છે અને તે આપણને જોવું ગમે.

આવી જ રીતે દાદાની બીમારી સમયે દીકરાનાં સંતાનો રૂબરૂ આવી Dada, We Love Youનું ચિત્ર બતાવે ત્યારે અને જ્યારે દીકરાના સંતાનોને બીમારીના સમયમાં દાદાને મળવાની ઈચ્છા થાય ત્યારે ટિકિટ મોઢી છે તેમ સાંભળીએ ત્યારે ઘડપણે પહોંચેલ મા-બાપ તેમના જુવાનીના દિવસો યાદ કરે અને દુઃખી થાય તે હકીકત છે.

(સૌજન્ય : ‘વિ. વિદ્યાનગર’)

પથ્થર વાગતાં બુદ્ધની આંખમાં આંસુ સર્વા

સત્યપ્રાપ્તિ માટે કઠોર સાધના કર્યા બાદ નિરંજના નદીને કિનારે પીપળાના એક વૃક્ષ નીચે ધ્યાનસ્થ સિદ્ધાર્થને પરમ જ્ઞાન (બોધિ)ની પ્રાપ્તિ થઈ. તેઓ ‘બુદ્ધ’ બન્યા. એ પછી એમની વિહારયાત્રા દરમિયાન કેટલીક વ્યક્તિઓએ એમનો ઉપદેશ અપનાવ્યો. એમણે વર્ણનો મદ તોડ્યો અને દેહપીડનની વૃત્તિને વખોડી નાખી. ત્યાગ અને બ્રહ્મચર્યનું મહત્વ સમજાવ્યું અને એક વિશાળ સંઘ બનાવીને લોકોને ધર્મમાર્ગે વાળ્યા.

આવા મહાત્મા બુદ્ધ નગર બહાર ઉદ્યાનમાં વિશ્રામ કરી રહ્યા હતા. એવામાં બાળકોની એક ટોળી આવી અને એમણે આંબાના ઝાડ પર કેરી જોઈને એ કેરી તોડવા પ્રયત્ન કર્યો. ઊંચે લટકતી કેરીને પથ્થર મારીને પાડવાનો પ્રયાસ કરતાં એક પથ્થર ભગવાન બુદ્ધના માથા પર વાગ્યો અને એમાંથી લોહી વહેવા માંડ્યું.

ભિક્ષુઓ દોડી આવ્યા. ચારેબાજુ કોલાહલ મચી ગયો. ભગવાન બુદ્ધને આવી રીતે પથ્થર મારીને લોહીલેહાણ કરનાર છે કોણ ? આ પરિસ્થિતિ જોતાં બાળકોને એમ લાગ્યું કે હવે ભગવાન બુદ્ધ એમને સખત શબ્દોમાં ઠપકો આપશે. આવું કરવા માટે એમને કોઈ સજા પણ કરે ખરા. આમાંથી ઊગરવા માટે બાળકો ભગવાન બુદ્ધની પાસે દોડી આવ્યાં અને એમનાં ચરણ પકડીને ક્ષમાયાચના કરવા લાગ્યાં. ભગવાન બુદ્ધ નિર્લેપભાવે આ દૃશ્ય જોતા હતા. એ ઊંડા વિચારમાં પડી ગયા અને થોડીવારમાં એમની આંખમાંથી આંસુ વહેવા લાગ્યાં. બાળકો વિશેષ ગભરાઈ ગયાં. ટોળીના એક બાળકે માફી માગતાં કહ્યું, “અમારાથી ઘણી મોટી ભૂલ થઈ ગઈ. અમે આપને આવી ઈજા કરી બેઠાં. અમારો કોઈ ઈરાદો નહોતો, છતાં આવું થઈ ગયું. અમારે કારણે આપની આંખોમાં આંસુ આવ્યાં.”

ભગવાન બુદ્ધે કહ્યું, “પ્યારાં બાળકો, ના, તમારે કારણે મારી આંખમાં આંસુ આવ્યાં નથી. એનું કારણ તો સાવ ભિન્ન છે.”

મંડળીના મુખ્ય બાળકે પૂછ્યું, “ તો પછી આંસુ આવવાનું કારણ શું ? ”

ભગવાન બુદ્ધે કહ્યું, “ બાળકો, તમે આંબાના વૃક્ષને પથ્થર માર્યો, તો એ વૃક્ષ તમને એના બદલામાં મીઠાં ફળ આપે છે અને મને માર્યો તો હું તમને માત્ર ભય આપી શકું છું.”

ધર્મની આડમાં ઘતિંગ ક્યાં સુધી ચલાવશું ?

ડેરા સચ્ચા સોદાના વડા ગુરમિત (રામ રહીમ) સિંહ ઈશાને અંતે દસ વરસની જેલની સજા થઈ ગઈ. સી.બી. આઈ. કોર્ટે ગુરમિતસિંહને ૧૪ વર્ષ પહેલાં પોતાના જ આશ્રમની બે સાધ્વી પર બળાત્કાર ગુજારવાના કેસમાં દોષિત જાહેર કરેલા. સીબીઆઈએ તો ગુરમિત સિંહને જનમટીપ ઠોકીને કાયમ માટે જેલના જમાઈ બનાવીને રાખવાની વિનંતી જ કરેલી. ગુરમિત સિંહે કોર્ટમાં જાત જાતનાં નાટક કરેલાં. એ હલકો કોર્ટમાં ભોંય પર બેસીને રડ્યો ને જજ સામે હાથ જોડીને દયાની ભીખ પણ માગી. બાકી આ માણસે જે પાપલીલા કરી છે તે જોતાં તેને તો આખી જિંદગી જેલમાં સબડવા દેવાય એ પણ ઓછું પડે.

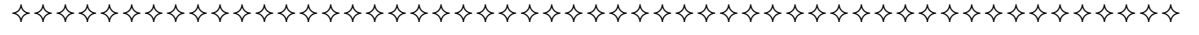
પોતાના પર ભરોસો કરનારી, પોતાને ભગવાન માનનારી નિર્દોષ છોકરીઓને હવસનો શિકાર બનાવીને ગુરમિતસિંહે સાબિત કર્યું કે જાનવરો પણ આવી હવસખોરી કરતા નથી. એ જોતાં ગુરમિતસિંહ જાનવર કહેવડાવવાને પણ લાયક નથી.

ગુરમિતસિંહને દોષિત ઠેરવાયો પછી તેના પાલતુ ગુંડાઓએ હરિયાણા, પંજાબ, હિમાચલ પ્રદેશ, દિલ્હીને રીતસર ભડકે બાળેલું. આપણા પાવલી ઇાપ શાસકોએ તેમને મનમાની કરવા દીધી તેના કારણે ૪૦ નિર્દોષોની લાશો પડી ગયેલી ને અબજોનું નુકસાન થયેલું. આ જોઈને બગડેલી હરિયાણા હાઈકોર્ટે સરકારને ઝાટકી નાખી.

ગુરમિતસિંહના કેસમાં મુખ્યમંત્રીશ્રી મનોહરલાલ ખટ્ટર સાવ પોણિયા સાબિત થયા ને નેતાઓએ પણ બળાત્કારી ગુરમિતસિંહની દલાલી કરીને હલકટાઈ બતાવી. આ જ મનોહરલાલ ખટ્ટર તાજા તાજા સત્તામાં આવ્યા ત્યારે તેમણે ધર્મના નામે ધતિંગ કરતા આવા

હલકટ બાબાઓને પાંસરા કરવા, તેનો દાખલો બેસાડેલો. ત્રણ વર્ષ પહેલાં હરિયાણામાં રામપાલ નામના બાવાના ચેલકાઓએ ભારે ઉધામો કરેલો ત્યારે પોલીસ તૂટી પડી ને આશ્રમમાં ઘૂસી ગઈ. રામપાલને કાંઠલો ઝાલીને પોલીસ બહાર લાવી ને ઉઠાવીને અંદર કરી નાંખેલા. ખટ્ટરે એ વખતે સાબિત કરી દીધેલું કે સત્તામાં બેઠેલા લોકો ધારે તે કરી શકે ને રામપાલ જેવા ગુંડાઓની સત્તા સામે કોઈ હેસિયત નથી. રાજકીય ઈચ્છાશક્તિ હોય તો આવા બાવલાઓ કે તેમના ગુંડા કશું ના કરી શકે એ ખટ્ટરે સાબિત કરેલું. કમનસીબે ખટ્ટર આવી મદાનગી ગુરમિતસિંહના કેસમાં ના બતાવી શક્યા ને સાવ નમાલા પુરવાર થયા. રામપાલકાંડ થયો એ વખતે સત્તાધારીઓએ ધર્મના નામે અધર્મ આચરતા આ બાવાઓને સાફ કરી નાખવા હાકલ કરેલી. કમલ સંદેશ નામે ભાજપના મુખપત્રના તંત્રીપદે એ વખતે ભાજપના રાષ્ટ્રીય ઉપપ્રમુખ અને રાજ્યસભાના સભ્ય પ્રભાત ઝા હતા. પ્રભાત ઝાએ કમલ સંદેશના તંત્રી લેખમાં રામપાલના બહાને, આશ્રમો ખોલી ખોલીને બેસી ગયેલા બધા બાવાઓને બરાબર લઈ પાડ્યા હતા ને કહ્યું હતું કે ધર્મના નામે આતંક ફેલાવવાના અડા બની ગયેલા આવા આશ્રમોની ઉંડાણપૂર્વક તપાસ થવી જોઈએ.

પ્રભાત ઝાએ એવું પણ કહ્યું હતું કે રામપાલ જેવા લોકો રાતોરાત નથી પેદા થઈ જતા. આ લોકો સમાજમાં ધીરે ધીરે અંધશ્રદ્ધા ફેલાવવાનું નેટવર્ક વિસ્તારે છે ને પછી માફિયા બની જાય છે તે જોતાં આ પ્રકારના આશ્રમો શરૂ કરવા પર જ પ્રતિબંધ હોવો જોઈએ. પ્રભાત ઝાએ તો આવા નમૂનાઓને સંત કે બાબા કઈ રીતે કહી શકાય તેવો સવાલ ઉઠાવીને કહી દીધું હતું કે આ લોકો

અંધશ્રદ્ધાના નામે જે પ્રકારનું શોષણ કરે છે તે જોતાં તો લાગે છે કે આપણે હજુ અંધકાર યુગમાં જ જીવીએ છીએ. પ્રભાત ઝાએ જે વાત કરેલી એ સો ટકા સાચી હતી. ખટ્ટરે આ વાતનો અમલ કરીને ગુરમિત સિંહના ગુંડાઓને સપાટા લગાવ્યા હોત તો બધા ભાગી ગયા હોત ને ૪૦ નિર્દોષોની લાશો ના પડી હોત.

ગુરમિત સિંહ જેવા કેટલાય નમૂના હજુ આ દેશમાં છે જ ને તેમને સાફ કરીને જ શાસકો આ દેશનું ભલું કરી શકે. સાથે સાથે ગુરમિતસિંહને આસારામ જેવા લંપટોની દલાલી કરવાનું પ્રાયશ્ચિત્ત પણ કરી શકે. આ દેશનાં લોકોએ જેમને સત્તા આપી છે તેમને ન્યાય અપાવવો એ તેમની ફરજ છે. ગુરમિતસિંહ કે આસારામ જેવા લખોટાઓએ તેમને સત્તા નથી આપી તેથી તેમની ચાકરી કરવાનું છોડીને લોકોને સાચવે.

ગુરમિતસિંહનો કેસ આપણા માટે એક બોધપાઠ સમાન છે ને આ દેશની પ્રજા તેમાંથી બોધપાઠ લે એ

જરૂરી છે. ગુરમિત સિંહ જેવા તો આ દેશમાં ઘણા લુખ્ખા છે કે જે ભગવાન બનીને બેઠા છે. આ હલકટોને ધર્મ, જ્ઞાન અને નૈતિકતા સાથે લેવાદેવા નથી ને છતાં એ બધા ભગવાન બનીને પૂજાય છે કેમ કે આપણે મૂરખ છીએ. સાવ બે ટકાના આ માણસોની મીઠી મીઠી વાતોમાં આપણી પ્રજા આવી જાય છે ને એ હદે અંધાપો આવી જાય છે કે આપણને તેમના અવગુણ દેખાતા જ નથી. આ હલકટોના ચરણે પોતાની બહેન- દીકરીઓને ધરી દેતાં પણ લોકો ખચકાતા નથી. ગુરમિતસિંહ જેવાની પાપલીલા કે હવસલીલા જે ગણો એ બધું આ અંધાપાના કારણે ચાલે છે. આ અંધાપો દૂર કરો ને ધર્મને સમજીને આ લુખ્ખાઓથી દૂર રહો એ આ ઘટનાનો બોધપાઠ છે. લોકો દૂર થશે તો આ લુખ્ખા આપોઆપ ખતમ થશે. બાકી તો એક ગુરમિત સિંહ જેલમાં જાય તેનાથી કશો ફરક નહીં પડે.

ભગવાન દક્ષિણામૂર્તિ

ભગવાન દક્ષિણામૂર્તિ આપણા ગુરુના સ્થાને છે. એ આદિગુરુ ભગવાન સદાશિવને કોટિકોટિ નમન. આથી શાસ્ત્રમાં એક મંત્ર છે કે ઓમ નમો ભગવતે દક્ષિણામૂર્તિયે મહયં મેઘાપ્રજ્ઞાં પ્રદયચ્છ સ્વાહો ! ઓમ ભગવાન દક્ષિણામૂર્તિને નમસ્કાર, હે ! ગુરુ-ભગવાન મને પ્રજ્ઞા (એટલે બુદ્ધિ પ્રતિભા) અને મેઘાપ્રદાન કરો (મેઘા એટલે તેજસ્વીતા) હું આપને સમર્પિત છું.

ભગવાન દક્ષિણામૂર્તિ એ આદિગુરુના રૂપમાં ભગવાન સદાશિવનો જ અવતાર છે. તેઓ દક્ષિણ દિશા તરફ મુખ કરીને વટવૃક્ષ નીચે બિરાજમાન છે. આમ તો દક્ષિણ દિશા મૃત્યુ અને અજ્ઞાનના અંધકારની સૂચક છે. પરંતુ તેમણે અજ્ઞાન અને મૃત્યુ ઉપર વિજય પ્રાપ્ત કર્યો હોવાથી પાતાનું મુખ દક્ષિણ તરફ છે. આથી જ તેઓ દક્ષિણામૂર્તિ કહેવાયા છે. તેઓ મૃત્યંજય ભગવાન સ્વયંજ્ઞાન સ્વરૂપ છે અને જ્ઞાનમુદ્રા મારફત શિષ્યોને જીવ અને બ્રહ્મના “ઐક્યનો” ઉપદેશ આપી રહ્યા છે. ભગવાને ઉપદેશેલ જ્ઞાન અર્થાત્ પ્રજ્ઞા પ્રાપ્ત કરીને શિષ્યો કૃતકૃત્યતા અનુભવે છે.

આવા, દક્ષિણમૂર્તિ-ભગવાન જીવાત્માઓમાં ઈશ્વર અને ગુરુરૂપે સ્થાપિત છે. તેની પ્રાર્થના આપણા અંતઃકરણને શુદ્ધ કરી જિંદગીમાં સદ્-આચરણોને આપણે વરી શકીએ છીએ. આપણે માત્ર તેને હૃદયના શુદ્ધ ભાવે “સમર્પિત” થવાનું છે. બાકીનું બધું એ સંભાળી લેશે. આ સઘળું મન ઉપર પ્રભુત્વ-વિજય પ્રાપ્ત કરવા અર્થે છે. જેથી કરીને મનની શક્તિનો સારી અને સાચી દિશામાં ઉપયોગ કરી શકાય. દક્ષિણામૂર્તિ ભગવાને મૃત્યુ અને અજ્ઞાન ઉપર વિજય પ્રાપ્ત કર્યો છે. તે રીતે ભક્તિની શક્તિ વડે આપણે જ્ઞાન અને મૃત્યુ વિશેનો ભય દૂર એ બન્ને વિશે સાચી સમજ પ્રાપ્ત કરવાની છે. બ્રહ્મજ્ઞાનરૂપી પ્રજ્ઞા પ્રાપ્ત થાય. આપણા અહંકારો દૂર થાય.

આવા દક્ષિણામૂર્તિ ભગવાનને કોટી કોટી નમસ્કાર.

મનની વાત
ઝિંદાદિલીને સલામ

આશા અને હું એમ.જી. રોડ પર સાંજે શોપિંગ માટે નીકળ્યાં હતાં. ગાડી એક ઠેકાણે પાર્ક કરી ચાલતાં જ આગળ જઈ રહ્યાં હતાં. સામેથી સાઠ-પાંસઠ વર્ષના એક ભાઈને આવતા જોયા. તેમની નજર આશા પર પડી અને તેમણે તેને સ્મિત આપ્યું. જાણે વર્ષો પછી કોઈને મળીને કે જોઈને થાય તેવો આનંદ તેમના મોં પર દેખાયો. તે અમારી સામે એકાદ ક્ષણ ઊભા રહ્યા અને પછી નિરાશ થઈને આગળ વધી ગયા. મેં આશાને પૂછ્યું, “તું પેલા ભાઈને ઓળખે છે ? કોણ છે ?”

આશાનું મોં સહેજ બગડી ગયું. મેં પૂછ્યું, “શું વાત છે, આશા, કેમ કંઈ બોલતી નથી ?”

આશા કહે, “ઓફ કોર્સ, હું તેમને ઓળખું છું. આઠમા ધોરણથી બારમા ધોરણ સુધી એ મારા ગણિતશિક્ષક હતા. એટલું ખરાબ ગણિત શીખવતા કે સાતમા સુધી હું પહેલાથી પાંચમા વચ્ચે આવતી અને ગણિતમાં અવ્વલ રહેતી, પણ આઠમા ધોરણની પહેલી જ ટર્મમાં ફેઈલ થઈ. આ સાહેબને કારણે હું જ નહીં, બીજો પણ અર્ધો કલાસ પહેલી પરીક્ષામાં ફેઈલ. એકાદ વર્ષમાં તો મેથ્સમાં મારો રહ્યોસહ્યો રસ પણ ગાયબ થઈ ગયો. આ માણસને તો હું ક્યારેય નહીં ભૂલી શકું. મિજાજ એટલે સાત ખાંડીનો... વિદ્યાર્થીની જરા જેટલી ભૂલ થાય તો કલાસની વચ્ચે ઊભા ને ઊભા ખખડાવી કાઢે. તેમની પાસે ટીચર્સ-રૂમમાં કંઈ પૂછવા જઈએ તો આડકતરી રીતે ‘ટયૂશન’ રખાવવાનું કહે. તોફાની છોકરાઓને શાંત રાખવાને બદલે સ્કૂલના મેનેજમેન્ટ વિરુદ્ધ ચડાવીને, વાર-તહેવારે હડતાલો પડાવે. શિક્ષકોની નાનામાં નાની માગણી માટે શિક્ષકોને ચડાવી-ઉશ્કેરીને સામૂહિક હડતાલ કરાવી દે.

સૂત્રોચ્ચારમાં અને ગંદાં પોસ્ટરો બનાવવામાં મોખરે રહે. આ માણસે અમને ચાર વર્ષમાં ચાળીસ દિવસ પણ સરખી રીતે નથી ભણાવ્યું.” આશાએ ગુસ્સામાં બળાપો કાઢ્યો.

આ સાંભળીને હું વિચારમાં પડી ગઈ. ગુસ્સામાં કદાચ આશાએ થોડું વધારે પડતું કહ્યું હશે. પણ આજે જ્યારે હું મારા સ્કૂલના દિવસો વિષે વિચારું છું ત્યારે સમજાય છે કે કોલેજના પ્રોફેસરો કરતાંય સ્કૂલના આ ‘સાહેબો’ અને ‘બહેનો’ જ વિદ્યાર્થીના જીવનઘડતરમાં મોટો ભાગ ભજવે છે. કોલેજોમાં અને પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ સ્તરે ભણાવવું સહેલું છે પણ શાળામાં ટીચર બનવું ખૂબ અઘરું છે. ફક્ત જ્ઞાન અહીં ન ચાલે, બાળકો માટે અંતરમાં ખૂબ ખૂબ લાગણી, પ્રેમ અને કાળજીની જરૂર પડે.

મને મારા ગણિતશિક્ષક શ્રી રાઘવેન્દ્ર વર્ણોકર યાદ આવી ગયા અને મન ભરાઈ ગયું. એ મને એમ. જી. રોડ પર મળ્યા હોત તો તેમણે મને શું કહ્યું હોત અને મારી પ્રતિક્રિયા કેવી હોત ! ? સૌથી પહેલાં તો મને આ ટાઈમે શોપિંગ માટે રખડતી જોઈને પ્રેમથી ધમકાવી નાખી હોત. “અરે સુધા, તું આ ટાઈમે અહીં કેમ ફરે છે ? આવો ટાઈમ બગાડાય ? તું તો કોલેજમાં નોકરી કરે છે ને ? કોલેજમાં જા, લાઈબ્રેરીમાં જા, કામ કર. કંઈ નહીં તો ઘેર જઈને પુસ્તકો વાંચ. તૈયારી કર્યા વગર ક્યારેય ભણાવતી નહીં. તમારી લાઈનમાં તો રોજ નવું નવું શોધાય છે ને ?” (હું બેંગલોર યુનિવર્સિટીમાં કમ્પ્યુટર સાયન્સની પ્રોફેસર છું.) એક ક્ષણવારનાય વિલંબ વગર મેં સાહેબને કહ્યું હોત. “જી સાહેબ, મારી ભૂલ થઈ ગઈ.” અને પછી મેં પૂછ્યું હોત, “સાહેબ, ક્યાં રહો છો ? કો’કવાર ઘરે આવીને આપને મળી શકું ? તમારી

◆◆◆◆◆ સાથે કેટલીય જૂની જૂની વાતો કરવી છે. અત્યારે તમને ઘેર ઉતારી જાઉં ?”

વર્ષો પહેલાં સ્કૂલમાં મારો દાખલો સાચો પડે ત્યારે થાબડતા તેવા જ પ્રેમથી તેમણે મારો વાંસો થાબડતા તેવા જ પ્રેમથી તેમણે મારો વાંસો થાબડ્યો હોત અને અમે બંને ખુલ્લાં દિલે હસ્યાં હોત. વર્ષોકરસાહેબ માત્ર શિક્ષક તરીકે નહીં પણ વ્યક્તિ તરીકે ઉમદા હતા. પોતે ગ્રેજ્યુએટ ન હતા પણ ગણિતમાં તેમની માસ્ટરી હતી. અંગ્રેજી પર પણ અદ્ભુત કાબૂ. ગણિત તો એવું શીખવતા કે આખા ક્લાસમાં કોઈનેય ગણિત વિષય ક્યારેય અઘરો ન લાગે. હંમેશ કહે, ‘Maths is the queen of sciences and let us go and meet the queen’ અને અમે સૌ વિદ્યાર્થીઓ ખૂબ જ ઉત્સાહથી ગણિતરૂપી રાણીને મળવા એક અજબોગરીબ નગરીમાં જઈ પહોંચતા. સમયનું ભાન ભૂલાઈ જતું. અંકગણિત, બીજગણિત, કૂટપ્રશ્નો, સમીકરણો, ભૂમિતિ, પ્રમેયો... બધું જ જોતામાં મનમાં અંકાઈ જતું.

વર્ષોકર સાહેબ હંમેશાં પૂછતા, “બોલો, કોને ગણિત અઘરું લાગે છે ? તેમના માટે જ હું અહીં બેઠો છું. અઘરું -સહેલું આવડત-અણઆવડત, હોશિયાર-ઠોઠ, આ તો બધી ઊપજાવેલી કાઢેલી વાતો છે. જો મહેનત કરવાની તૈયારી હશે અને વિષય પ્રત્યેની વફાદારી હશે તો આ ગણિતરૂપી રાણી તમારા કદમ ચૂમશે.” જેમ મદારીના બીનથી સાપ આકર્ષાય, મધમાખીઓ આકર્ષાય, તેમ અમે સૌ વર્ષોકરસાહેબના ક્લાસની રાહ જોઈને બેસતાં.

તેઓ મારા વતન હુબલીના જ હતા. ખૂબ સાદગીભર્યું જીવન જીવતા, તેમને ક્યારેય કોઈ એવોર્ડ, માન - અકરામ કે પ્રશસ્તિપત્રો મળ્યાં ન હતા પણ તેમના વિદ્યાર્થીઓમાંથી કેટલાય આજે વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ઉચ્ચ સ્થાને છે. જીવનમાં આથી મોટી સફળતા કઈ હોઈ શકે ?

સાહેબના છેલ્લા દિવસોમાં હું તેમને મળવા ગઈ હતી. ખૂબ અશક્ત અને બીમાર હતા. મને ખબર હતી

કે, પૈસાની તેમને ખૂબ ખેંચ હતી. તેથી તેમનાં પુત્રવધૂને બહાર લઈ જઈને મેં પરાણે થોડી મદદ આપવા પ્રયત્ન કર્યો. સાહેબને તરત જ ખબર પડી. માંદા માંદાય મને કવર પાછું આપ્યું. મને કહે, “સુધા, પૈસાની મારે કોઈ જરૂર નથી, અત્યારે મને ખૂબ સંતોષ છે. એક શિક્ષક તરીકેની મારી ફરજ મેં બજાવી છે. મારા વિદ્યાર્થીઓને જીવનમાં સામી છાતીએ લડવા માટેનો આત્મવિશ્વાસ આપ્યો છે. બેટા, જીવમાં તો જાતજાતની પરીક્ષાઓ આપવી પડે છે. ક્યારેય જોયા, જાણ્યા કે વિચાર્યા ન હોય તેવા પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપવા પડે છે. મને સૌથી વધુ આનંદ તો એ છે, કે મેં મારા કરતાં ક્યાંય વધુ હોશિયાર અને બાહોશ વિદ્યાર્થીઓને તૈયાર કર્યા છે. મારા કેટલાય વિદ્યાર્થીઓ આજે એવા સ્થાને છે કે તેમની શિક્ષક તરીકે ઓળખાણ આપવામાં મને સંતોષ અને આનંદની લાગણી થાય છે.”

હું જીવનની તેમની આ સાદી, સરળ ફિલસૂફી સાંભળીને વિચારમાં પડી. કેવી વિદ્વાન વ્યક્તિ! આ જ સાહેબ હુબલીને બદલે બેંગલોર કે મદ્રાસમાં હોત તો તેમણે ટ્યૂશનો કર્યા હોત ? ના.. કદાપિ નહીં. તેમની જીવન જીવવાની અલગ ફિલસૂફી હતી. ચોકકસ અપનાવ્યું હતું. તેમણે મને મીણબત્તીની યાદ અપાવી. પોતે જલીને બીજાને ઉજાસ આપવો તે જ તેમની સાદી સમજ હતી.

આજે હું જાતજાતની સભાઓમાં કોઈપણ વિષય પર આત્મવિશ્વાસથી બોલી શકું છું. તેના પાયામાં વર્ષોકરસાહેબ જેવા શિક્ષકો છે. જીવનના કોઈ પણ પ્રશ્નો ઉકેલવા માટેની શક્તિનું સિંચન શાળાજીવનમાં જ થાય છે. ઘણી વાર વિચાર આવે છે કે ભારેખમ ફી લઈને મેનેજમેન્ટ કે અન્ય વિષયો શીખવતી હાર્વડ કે આઈ. આઈ. એમ. જેવી યુનિવર્સિટીઓમાં આવું પાયાનું ઘતર કરનાર ઉમદા શિક્ષકો હશે ખરા ?

ભાવાનુવાદ : સોનલ મોદી
(સૌજન્ય : સર્જક ઉદ્દગાર)

પારકાના સુખ માટે પોતાના સુખનો ત્યાગ
વિનોદ શાહ

પોતાના સુખનો ત્યાગ કરવો એ પ્રકૃતિ છે,
પારકાના સુખનો વિચાર કરવો એ સંસ્કૃતિ છે.

પારકાના સુખ માટે પોતાના સુખનો ત્યાગ કરનાર મહાન વિભૂતિ છે. માનવસેવા એ જ પ્રભુસેવા એવું વિચારનારા વીરલાઓની કામગીરી વિશે જ્યારે સાંભળીએ યા વાંચીએ ત્યારે આવી મહાન વિભૂતિઓ પ્રત્યે મસ્તક ઝૂકી જાય છે. પોતાનું દુઃખ ભૂલી જઈ સમગ્ર ગ્રામજનોના સુખનો વિચાર કરનાર એક સામાન્ય ખેડૂતની વિધવા પત્નીનો દાખલો જાણવા જેવો છે. આ ઘટના બનાસકાંઠા જિલ્લાના રાધનપુર ગામની છે. આ ઘટના કહેનાર અન્ય કોઈ નહીં, પરંતુ પોતાની સાદાઈ અને લોકસેવા માટે જાણીતા ભેખધારી પૂજ્ય રવિશંકર મહારાજે વર્ણન કરેલ ઘટના છે, જે તેમના જ શબ્દોમાં અત્રે પ્રસ્તુત: કરું છું.

“એક દિવસ હું ગુજરાતના બનાસકાંઠામાં આવેલ રાધનપુર ગામે ગયેલો. ત્રણ વર્ષ સુધી સતત એ વિસ્તારમાં દુષ્કાળ પડેલો. ગામમાં વહેંચવા માટે સાથે સુખડી લઈ ગયેલો. સુખડી લેવા માટે ગામના પંદર-સોળ વર્ષના છોકરાઓ પડાપડી કરતા હતા. એટલામાં મારી નથજર સામે ઝાડ પર પડી. ઝાડને અઢેલીને એક છોકરી ઊભી હતી. નવ-દશ વર્ષની હશે. સુખડી વહેંચ્યા પછી મેં એને બોલાવીને કહ્યું, “લે આ સુખડી લે, તારા માટે બાજુ પર રાખી છે.” છોકરીએ ના પાડી અને કહ્યું કે બાએ શિખવાડ્યું છે કે પેટ બે હાથ અને બે પગની વચમાં છે. બે હાથ અને બે પગ મહેનત ન કરે ત્યાં સુધી પેટમાં કંઈ નંખાય નહીં. મને અચરજ થયું એટલે હું છોકરીની સાથે એની ઘરે એની બાને મળવા ગયો. થોડીવાર બેઠો એટલામાં કામ કરીને છોકરીની મા આવી.

મેં એની જોડે વાત કરી. મેં પૂછ્યું, “ગુજરાત માટે શું કરો છો? મા એ કહ્યું કે, “મજૂરી કરીને અમારે બંનેને ચાલે એટલું કમાઈ લઉં છું.” મેં પૂછ્યું, “પતિ શું કરે છે?” મા એ કહ્યું કે, ગુજરી ગયા છે. મેં પૂછ્યું કે, કંઈ મૂકી નથી ગયા? મા એ જણાવ્યું કે થોડી જમીન, થોડા દાગીના, થોડા ઢોર મૂકી ગયા હતા. મેં પૂછ્યું કે કે એ બધાનું શું કર્યું? એ બધું તો એમનું હતું. મારું થોડું જ હતું. ગામમાં દુષ્કાળ વારે વારે પડે છે એટલે મેં ગામના સારા લોકોને બોલાવ્યા અને જમીન, ઢોર, દાગીના વગેરે એમને સોંપી દીધા અને કહ્યું કે, આ બધાના પૈસા ઉપજાવી ગામમાં કૂવો ખોદાવજો. ગામના લોકો સારા. એમણે કૂવો ખોદાવ્યો અને થોડા પૈસા ઉમેરીને ઢોરો માટે પાણી પીવા હવાડો પણ બાંધ્યો.

મહારાજ કહે, એ એટલે બધી સહજતાથી બોલતી હતી કે જણે કશું બન્યું જ નથી !!!

કોણ ગરીબ અને કોણ અમીર? કોણ વિરાટ અને કોણ વામન? આ દેશમાં અનેક એવા છે, જેમણે ચોખ્ખું પાણી પીધું નથી. પેટ ભરીને જમ્યા નથી. સારાં કપડાં પહેર્યાં નથી. ખરબચડી જમીન પર સૂઈ મોટા થયા છે. શેરી એ જ એમનો ભગવાન છે. આવા લોકો માટે પોતાની સંપત્તિનો હિસ્સો વાપરવો એમાં આવા લોકોનો તો ઉદય છે જ, પરંતુ પોતાની સંપત્તિ વાપરનારનો પણ ઉદય છે. પોતાના સુખનો ત્યાગ કરી ગામ લોકોના સુખાકારીનો વિચાર કરનાર આ દરિયાવ દિલી વિધવા બહેનને સો.....સો....સલામ.

* * *

૧૮, શ્રદ્ધેય સોસાયટી, ગોધરા, જિ. પંચમહાલ

લગ્ન એ સંસ્કાર છે..... નહિ કે ખર્ચાળ નાચગાનનો મેળાવડો
ડૉ. કૌશિક મહેતા

અમારા એક શિક્ષકબંધુના દીકરાના લગ્નપ્રસંગે યોજાયેલ સત્કારસમારંભમાં જવાનું થયું. આંખો અંજાય તેવી રોશની હતી. સ્ટેજ પાછળ પાણીના ધોધ પડે તેવું મશીનચુકત ડેકોરેશન હતું. ભોજનમાં ચાઈનીઝ, પંજાબી, સાઉથ ઈન્ડિયન, કાઠિયાવાડી તથા ગુજરાતી થાળીને અગાઉ ચાટ.... આ બધું જ! અંતમાં બ્રાન્ડેડ આઈસ્ક્રીમ તો ખરો જ! બધા જ મહેમાનો આંખો પહોળી કરી કરી એકબીજાને જણાવતા હતા કે ચાર ડીશ ૯૯૦ રૂ. ની છે.

નવા વરઘોડિયાનો સત્કાર સમારંભ પૂર્ણ થવાની તૈયારીમાં હતો. ત્યાં માર્કમાંથી અચાનક આકાશવાણી થઈ કે શ્રી અમુલખભાઈ (દીકરાના પિતાશ્રી) ડાન્સ રજૂ કરશે. આકાશવાણી પૂરી થાય તે પહેલાં આવેલા પાંચસો સાતસો આમંત્રિતોએ જોરદાર તાળી પાડીને આ ઘોષણા વધાવી લીધી. ભયાનક ડીજેના અવાજ સાથે ડાન્સ શરૂ થયો. આજથી સસરા બનેલા અમુલખભાઈ ફિલ્મી હીરોની જેમ પગ ફંગોળતા અને ઠેકડા પણ મારતા, ત્યાં તો એકદમ નવવધૂ પણ દોડતી આવી ને ડાન્સમાં જોડાઈ. વરરાજા પણ શૂટ ઉછાળી ઉછળવા લાગ્યા. આમંત્રિતો ચિચ્યારી પાડવા લાગ્યા. જેને સીટી મારતાં આવડતી હતી લગભગ એ બધાએ સીટીઓ વગાડી. કેટલાક જમતા જમતા ડોલવા લાગ્યા. ડાન્સ પૂરો થતાં ઘોષણા થઈ કે સસરા અમુલખભાઈએ આ ડાન્સ શીખવા પંદર દિવસ તનતોડ મહેનત કરી છે. ત્યાં તો લોકેએ પોતાના હાથમાં જે હતું તે ઉછાળ્યું. કેટલાકે બીજાના દુપટ્ટા ખેંચી ખેંચી ફંગોળ્યા. અંતે જોરદાર..... જોરદારના ઉદ્ગાર સાથે બધા શાંત થયા.

આજના ઈન્ડિયામાં ગૃહસ્થાશ્રમ પ્રવેશ આવી રીતે થશે તેવું વર્ણન તો નવલકથામાં પણ નથી વાંચ્યું! સેંકડો લોકોની વચ્ચે સસરો અને ઘરની કુળવધૂ સાથે નાચે તેની શી અસર થશે. પુત્રવધૂ તો ઘરની લક્ષ્મી છે. ઘરની મર્યાદા છે એને લોકો સમક્ષ આ રીતે નચાવવાની ? સસરા અને પુત્રવધૂ

વચ્ચે કોઈ મર્યાદા ખરી ? કે પછી ફોર્વડનેસ નીચે બધું નિર્લજ્જ ચલાવવાનું? આ શું છે? આ સ્વચ્છંદતા કે ફેન્કનેસ કે આધુનિકતા ? વિચારવું જ રહ્યું.

સ્ટેજના પાંચ લાખ, ભોજનના બાર લાખ, સાતથી આઠ લાખ ડેકોરેશનના. દશ હજાર ફટાકડાના. અંદાજે પચીસ લાખ રૂપિયાનો લગ્નમેળાવડો. આવા વાતાવરણમાં મધ્યમવર્ગ દેવાળિયો ન થાય તો જ નવાઈ. વિચારવું જ રહ્યું. લગ્ન એ સંસ્કાર છે, પૈસાનો દેખાડો કરવાનો અવસર નથી. લગ્ન એ ગૃહસ્થાશ્રમનો શુભ પ્રવેશ છે, નહિ કે ફંકશન. મેળાવડો, ઉત્સવપાર્ટી કે નાચગાનનો જલસો !

લગ્ન સંસ્કારમાં બંને પક્ષના કુટુંબીઓ અને એકદમ નજીકના સગાઓને જ બોલાવાય. સાદગીથી અને શાંત પ્રસન્ન વાતાવરણમાં શાસ્ત્રોક્તવિધિથી વેદમંત્રોના ઉચ્ચારો સાથે લગ્નસંસ્કાર સંપન્ન થાય તે દિશામાં આપણે સક્રિય થવું પડશે.

હિન્દુ સંસ્કાર મુજબ પત્ની ભાર્યા, અર્ધાંગના, ગૃહીણી, મિત્ર, મંત્રી વગેરે અનેક સ્વરૂપમાં પતિ સાથે સહજીવન જીવી ગૃહસ્થાશ્રમનો ધર્મ પાળે છે, માટે પત્નીને ધર્મપત્ની કહેવાય છે, લાઈફ પાર્ટનર નહિ. ધર્મપત્નીના કારણે જ પુરુષો તમામ પ્રકારના ધર્મ જેવા કે માતૃધર્મ, પિતૃધર્મ, પુત્રધર્મ, પત્નીધર્મ, સમાજધર્મ તથા રાષ્ટ્રધર્મ ધારણ કરી શકે છે.

લગ્ન સંસ્કારના કારણે જ ઘર પરિવારનું સ્વરૂપ ધારણ કરે છે. માટે જ શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે, “ ધન્ય ગૃહસ્થાશ્રમ.”

આનંદ આપે તેવું ઘર હોય, સદ્બુદ્ધિવાળા પુત્રો, પ્રિય ભાષા બોલતી પત્ની, લોકકલ્યાણનાં કાર્યો માટે પર્યાપ્ત ધન, અર્ધાંગ સમ પત્ની પ્રેમ, આજ્ઞાકારી સેવકો, શિવ ઉપાસના, અતિથિનો આદર, દૈનંદિન સારું સાત્ત્વિક મીઠું ભોજન આ બધું સરખા ભાગે જ્યાં સુલભ હોય તેવા ગૃહસ્થાશ્રમને ધન્ય છે.

(સૌજન્ય : ઉમિયા જ્યોત)

❀ ❀ ❀	 ખરીદી કેવી રીતે કરવી ? ધીરૂભાઈ શાહ	❀ ❀ ❀
-------------	---	-------------

ખરીદ કરનારે વેપારી સાથે કેવી રીતે ‘બાર્ગેન’ કરવું અર્થાત્ કેવી રીતે કસીને ભાવતાલ નકકી કરવા, તે અંગેની કેટલીક અગત્યની સૂચનાઓ :

- વેપારી સાથે વિવેકથી બોલવું. તેના માલનાં વખાણ કરી, તેને ખુશ કરવો, પછી ભાવતાલ નકકી કરવા.
- જે વસ્તુઓનો ઉપાડ વધારે હોય, તે વસ્તુઓ તે વખતે લેવી નહિ, પાછળથી લેવી.
- ઋતુના અંતે વેપારીઓ તે ઋતુનો માલ સસ્તા ભાવે કાઢે છે. તેથી બીજા વરસમાં ઉપયોગી થાય તેવી વસ્તુઓ ખરીદતી વખતે કસીને ભાવ નકકી કરવા.
- બંને ત્યાં સુધી સાંજના સ્ટોર બંધ થવાના સમય પહેલાં જવું. વેપારી તે દિવસનો વકરો વધારવા માટે ભાવમાં સારી રાહત કરી આપે છે.
- ‘ચેઈન’ સ્ટોર કરતાં છૂટક વેપારીઓ ભાવમાં વધારે રાહત આપે છે. કારણકે ‘ચેઈન’ સ્ટોરના માણસોને પાંચ ટકાથી વધારે રાહત આપવાની છૂટ હોતી નથી.
- જો તમે કાયમ એક જ દુકાનેથી ખરીદી કરશો તો તે વેપારી, તમે બીજી દુકાને જાવ નહિ તે માટે, તમને ભાવમાં વધારે રાહત આપશે.
- તમારે શું શું લેવું છે અને બીજે તેના ભાવ શું છે તે જાણી લઈને ઓળખીતી દુકાને જવાથી ભાવતાલ નકકી કરવાનું વધુ સુગમ પડે છે. અને ભાવતાલ નકકી કર્યા પછી ‘રોકડેથી લેવાનું છે’, કહેવાથી ભાવમાં વધુ રાહત કરી આપે છે, તેમજ ઘણી વાર

સેલ્સ -ટેક્સ જતો કરે છે.

- જો કોઈ વેપારી એમ કહે, ‘ આથી ઓછા ભાવે આપવાથી મને નુકસાન પડે.’ તો તમારે કહેવું, ‘હું બીજે જઈશ તો તમને વધારે નુકસાન પડશે.’
- ભાવતાલ નકકી કરીને પણ જો કોઈ ગ્રાહક માલ ખરીદે છે, તો તે વેપારીને ગમે છે, કારણ કે ઘરાક સચવાઈ રહે છે.
- ભાવતાલ નકકી કરીને પણ જો કોઈ ગ્રાહક માલ ખરીદે છે, તો તે વેપારીને ગમે છે, કારણ કે ઘરાક સચવાઈ રહે છે.
- મોંઘી વસ્તુઓ જેવી કે કાર, ટીવી, વિડીયો, સ્ટિરિયો, કમ્પ્યુટર, કેમેરા વગેરે મોટા શહેરને બદલે દૂરના નાના શહેરમાંથી ખરીદવામાં ઘણો ફાયદો થાય છે. કારણકે વેપારીનો સંચાલનખર્ચ ઓછો હોય છે.
- જે લોકો, ‘અમને આટલી બધી મોંઘી કિંમત પોસાતી નથી. અમારું બજેટ નાનું છે. વળી ઓન - લાઈન સસ્તુ છે. ડિસ્કાઉન્ટ સ્ટોરમાં પણ ભાવ ઓછા છે.’ એવું કહે છે, તે લોકોને તે વેપારી ભાવમાં બને તેટલી વધુ રાહત કરી આપે છે. નજીવી કિંમતની વસ્તુઓ માટે માથાકૂટ કરવી નહીં.

સુગર લેન્ડ, ટેક્સાસ

ચાલો, પવિત્ર વિચારોનું સદા મનન કરીએ. ■ સ્વામી વિવેકાનંદ ■	આત્મવિશ્વાસ એ જીવનની દંઢતાનું પ્રધાન તત્ત્વ છે. ■ નેપોલિયન ■
--	---

સદ્વિચાર સમાચાર સેવા

**બીના શ્રેયસ પંડ્યા આરોગ્ય, શિક્ષણ અને માહિતી
સંદર્ભ કેન્દ્ર સદ્વિચાર પરિવાર અને
લાઈંગ કલબ અમદાવાદ (ઈન્ડિયા)ના ઉપક્રમે
આરોગ્ય સેમિનારનું આયોજન**

કાર્યક્રમની શરૂઆતમાં સંસ્થાના ઉપપ્રમુખ અને મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી શ્રી પ્રવીણ લહેરી તેમજ ટ્રસ્ટી ડૉ. પંકજ શાહે સંસ્થાની પ્રવૃત્તિઓ અંગે ટૂંકી માહિતી આપી કાર્યક્રમની શરૂઆત કરી હતી.

દર મહિને ઉંમરલાયક વ્યક્તિઓની આરોગ્યની સમસ્યાઓ માટેની યોજાતી પ્રવચનશ્રેણીના અનુસંધાનમાં તા.૧૦-૧૨-૨૦૧૭ના રોજ ત્રીજા વર્ષનું ચોથું પ્રવચન અપયો, અનિદ્રા અને માથાનો દુઃખાવો એ વિષય પર ડૉ. સુધીર મોદી અને ડૉ. પ્રજેશ વચ્છારાજનીએ હાજર રહેલા સિનીયર સીટીઝનોને માથાનો દુઃખાવો, નિયમિત જમવાથી અપચાની સમસ્યા, વહેલા સુઈને સવારે વહેલા ઉઠવાથી અનિદ્રાની સમસ્યાથી બચી શકાય છે. દર વખતની પરંપરા મુજબ આ કાર્યક્રમમાં ગાયનેકના ખૂબ પીઠ અને અનુભવી ડૉ. વિલાસબહેન મહેતા અને ૮૨ વર્ષના ડૉ. કનુભાઈ ટી. શાહનું સન્માન કરવામાં આવ્યું હતું. આ પ્રસંગે સંસ્થાની આરોગ્યલક્ષી પ્રવૃત્તિઓને મદદરૂપ થવા માટે ડૉ. કનુભાઈ શાહ તરફથી રૂ. ૧૧,૦૦૦/- નો સહયોગનો ચેક સંસ્થાને અર્પણ કર્યો હતો. કાર્યક્રમના અંતમાં લાઈંગ કલબના પ્રણેતા ડૉ. મુકુંદભાઈ મહેતાએ પણ આ વિષય પર વિગતે સમજાવીને કાર્યક્રમનું સમાપન થયું હતું.

સદ્વિચાર પરિવાર અને મેક ઍ ડિફરન્સ

- ▣ ૪ નવેમ્બર-૨૦૧૭ના રોજ “જનરલ નોલેજ” કલબ દ્વારા બધા બાળકોને નવું-નવું જાણવા માટે જનરલ જ્ઞાન આપવામાં આવ્યું.
- ▣ ૧૧ નવેમ્બર-૨૦૧૭ના રોજ ‘સાયન્સ’ કલબ દ્વારા બધા

બાળકો સામે પ્રયોગ કર્યા બાદ આ પ્રયોગમાં આવું શા માટે બને છે તેમની પ્રશ્નોત્તરી અને જવાબ આપવામાં આવ્યા.

- ▣ ૧૪ નવેમ્બર-૨૦૧૭ના રોજ ચિલ્ડ્રન દિવસ નિમિત્તે હાસ્ય કલાકાર શ્રી સિરાઝ રંગવાલાને આમંત્રિત કરી અને સિનીયર સિટીઝન અને આપણી સંસ્થાના બાળકોને સાથે રાખી હાસ્યની મજા માણી.

વિકલાંગ વિદ્યાર્થીઓએ

ખેલકુંભ-૨૦૧૭માં ભાગ લીધો

સદ્વિચાર પરિવાર સંચાલિત શારદાબહેન કાંતિલાલ દેસાઈ વિકલાંગ વિદ્યામંદિર - ઉંવારસદ સ્થિત વિકલાંગ વિદ્યાર્થીઓએ વિકલાંગ ખેલકુંભ-૨૦૧૭માં ભાગ લઈને ૩ ગોલ્ડ, ૮ સિલ્વર અને ૪ બ્રોન્ઝ એમ કુલ ૧૫ શિલ્ડ મેળવીને શાળાનું ગૌરવ વધાર્યું છે. સંસ્થા આ તમામ વિકલાંગ વિદ્યાર્થીઓને અભિનંદન પાઠવે છે.

મણિનગર શાળાના જુના કાર્યકર

શ્રીમતી અન્નાબહેન ઠક્કરનો સન્માન સમારંભ

સદ્વિચાર પરિવારની મણિનગર શાળામાં ૨૫ વર્ષની યુવાન વયે સેવાના કાર્યોમાં જોડાઈ દુઃખી દર્દીઓની સેવા કરનાર શ્રીમતી અન્નાબહેન પ્રવીણભાઈ ઠક્કરના ૬૪મા જન્મદિન પ્રસંગે સન્માન સમારંભ યોજવામાં આવ્યો હતો. જેમાં મણિનગરની અન્ય સેવા-સંસ્થાઓ માનવ કલ્યાણ ટ્રસ્ટ, રામરોટી સત્સંગ મંડળ જોડાયા હતા. આ પ્રસંગે સંસ્થાના ટ્રસ્ટી શ્રી પ્રફુલ્લભાઈ અધ્વર્યુ તથા સર્વશ્રી હેમેન્દ્રભાઈ શાહ (રોટરી કલબ ઓફ કાંકરિયા), નરેન્દ્રભાઈ પ્રજાપતિ (માનવ કલ્યાણ ટ્રસ્ટ) નરેન્દ્રભાઈ (રામરોટી સત્સંગ મંડળ) ભરતભાઈ મોદી, સંજયભાઈ શાહ, હર્ષદભાઈ શાહ વગેરેએ શુભેચ્છા પાઠવી હતી અને શ્રીમતી અન્નાબહેન હજુ વર્ષો સુધી સેવાની પ્રવૃત્તિ કરતા રહે તેવી ઈશ્વરને પ્રાર્થના કરી હતી.

Publisher, Printer **PRAVINBHAI K. LAHERI** on behalf of Owner **Sadvichar Parivar,**

Printed at **Gujarat Offset Private Ltd.** Station Road, Vatva, Ahmedabad - 382 440 and

Published from Sadvichar Parivar, Samarpan Vidhyapith, Near Ramdevnagar Bus Stand,

Jodhpur Tekra, Satellite Road, Ahmedabad-380015. GUJARAT

Editor : **PRAVINBHAI K. LAHERI**